YENİ UFUKLAR

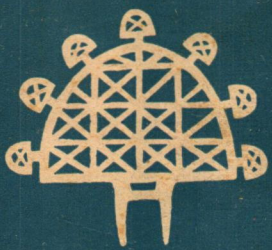

Toprak Reformları ..... Ö. Lütfi Barkan
Toprak Reformu Konusunda ..... Gülten Kazgan
Soruşturma ..... Yeni Ufuklar
Cevap I ..... Kemal Tahir
Cevap II ..... Cemal R. Eyüboğlu
Cevap III ..... Samim Kocagöz
Cevap IV ..... Talip Apaydın
Çift Bozan Vergisi ..... Haydar Kazgan
Tanrıya Sorular (Şiir) ..... A. Yupanqui

Bolivya Toprak Reformu — İtalyan T. Reformu — Küba'da Tarım Reformu — Romanya'da T. Reformu — Bütün Dünyada T. Reformu — Orta Doğu'da ve Mısır'da T. Reformu ve Mısır Toprak Kanunu Metni

C İ L T : 9
SAYI : 101-102

Ekim - K
1 9 6

YENİ UFUKLAR'A ABONE OLUN,
ABONE BULUN!

●

YENİ UFUKLAR

Aylık sanat, düşün dergisi

Kurucusu :
Orhan Burian

●

Sahibi: Hadiye Tolun, Yazı işlerini fiilen idare eden : Oğuz Arıkanlı. Teknik sekreter: Saime Özkul. İdare yeri: Veli-alemdar Han, K. 2, 29/1, Galata, İstanbul

●

Yazışma ve Havale adresi :
P. K. 1034
Galata — İstanbul

●

Abone :
Yıllık ..... 12 TL.
Altı aylık ..... 6 TL.

●

Bu sayıyı hazırlıyan :
Vedat Günyol

●

Basıldığı yer :
İstanbul Matbaası,
Nuruosmaniye Cad. 90
İstanbul

Yıl : 1960 YENİ Sayı: 101-102

UFUKLAR

AYLIK SANAT, DÜŞÜN DERGİSİ

Kurucusu :

ORHAN BURİAN

Toprak Reformları ve İç Kolonizasyon Meselesi

Ömer Lütfi Barkan

Türkiye ziraî ekonomisinin bugünkü takatsız hali; istihsal ve nakil vasıtalarının kifayetsizliği, bilgisizlik, iklim şartları ve toprak darlığı gibi teknik, ekonomik veya tabiî sebepler kadar, toprakların temellük ve tasarruf sistemlerindeki uygunsuzluklar ve Ortaçağ artığı geri toprak münasebetlerinin elverişsizliği ile de alâkalıdır.

Gerçekten, bir memleketin toprak mülkiyeti rejimi ve bu rejimden doğan ictimaî münasebetler nizamı; sosyal ve politik olduğu kadar ekonomik ve ziraî inkişaflar üzerinde de müessirdir. Arazinin ona temellük edenler tarafından işletilmesi esasına dayanan işletme şekillerinde, teknik terakkilerle toprağın ve ziraat usullerinin islâhı gayretlerinin daha fazla olması beklenir.

Bu suretle, bir toprak reformu ile memleketin bugünkü toprak mülkiyeti nizamını değiştirmek ve dolayısiyle ekonomimizin yapıcı ve yaratıcı kuvvetlerini harekete geçirmek ve köylünün çalışma ritmini ve randımanını arttırmak mümkündür.

Toprak reformlarını lüzumlu kılan bu **iktisadî mülâhazalar** yanında sosyal mülâhaza ve dâvalara da mühim bir yer ayırmak lâzım gelir:

Türkiye gibi büyük bir köylü çoğunluğunun siyasî eğemenliği esasına dayanmak iddiasında bulunan **halkçı** (demokrat) ve **devrimci** bir devlet rejimi için, memleketteki toprak münasebetleri nizamını ve ziraî bünyeyi, devrin ziraî teknik icaplarına olduğu kadar, **sosyal adalet** ülkülerine de uygun bir şekilde düzenlemek zarureti vardır. **Demokrasi rejimi** anlayış tarzımız inkişaf ettikçe, yalnız endüstri alanında değil, toprak münasebetleri hususunda da kayıtsız ve şartsız bir tabii nizama, mutlâk mülkiyet haklarının kaygısız bir liberalizmin faziletlerine inanarak devletin seyirci kalmasına imkân bulunmıyacaktır.

Bugün dünyanın her tarafında, bilhassa büyük sanayi merkezlerinde toplu bir halde bulunan işçiler için bahis mevzuu edilen ve milletlerarası andlaşmalara kadar girmeğe başlıyan «iş bulma» ve «yaşıyabilmek için çalışma» hak ve hürriyetleri ile halk yığınları için alınması istenilen **ictimaî emniyet** tedbirleri, mâna ve mahiyetlerinden bir zerre bile kaybetmeden, Türkiye'de milyonlarca nasipsiz köylüyü uzak yurt köşelerinde birer birer bulup onların kaderleri ile alâkadar olmak şeklinde (biraz başka bir plânda ve çok daha güç şartlar altında) tahakkuk etmek mecburiyetindedir ve devrimize hâkim olan **ictimaî mesele**'nin Türkiye için bahis mevzuu edilebilecek en mühim şekli de budur.

Modern Türkiye devletinin endüstri sahasında nasıl bir iş plânı, herkese yaşıyabilmek için çalışmak imkânları verecek iş sahalarını açmak vazifeleri, işçinin ve işverenin hak ve vazifelerini tayin eden kanunları olacak ve endüstri sahasında kayıtsız ve şartsız bir liberalizmin, serbest mülkiyet ve serbest rekabet rejimlerinin fena neticelerini bertaraf ederek içtimaî emniyeti sağlıyacak müdahaleleri bulunacaksa, Türkiye'de yapılacak olan toprak reformları da çiftçi bir milletin büyük çoğunluğunu teşkil eden milyonların bu neviden hak ve emniyetlerini sağlamağı kendilerine hedef tutacaktır.

Aksi takdirde, yalnız memurlar ve bazı sanayi bölgelerindeki teşkilâtlaşmış işçiler için alınacak sosyal politika tedbirleri, diğer sanayi memleketlerindeki seviyeye ulaşmış olduklarını farzettiğimiz takdirde dahi çiftçi sınıflarını da hesaba katmadığı müddetçe, muvazeneli bir hak ve emniyet

temin etmekten uzak kalacaktır. Demokratik Türkiye Cumhuriyetinin ictimaî siyaset programı, yabancı ideolojilere, ayrı ayrı sınıflara ve bu sınıfların teşkilât kuvvetine göre tesadüfî değil, millet ölçüsünde ve sistemli olarak tanzim edilecektir. Bu sebeple, çıkarılması bahis mevzuu olan herhangi bir toprak kanunuyla meselâ, doğrudan doğruya sahipleri tarafından işletilmiyen büyük toprakların umumi menfaat namına istimlâk edilerek topraksız köylüye dağıtılmasını, toprak alış verişine kayıtlar konmasını veya ziraat işçilerinin toprak sahiplerine karşı korunması gibi tedbirlerini gayet tabiî karşılamak lâzımdır.

●

Bu suretle Türkiye devletinin ictimaî siyaset programının ana dâvalarından biri olan toprak reformlarının mühim bir faslını teşkil edecek **çiftçiyi topraklandırma** işinin istimlâkle ilgili meseleleri çok cepheli ve nazik konulardır ve bu meselelerden her birini ayrıca tetkik etmek yerinde olur (1).

Biz, bugün burada bu işin hususi bir cephesini, yani Türkiye'de bir toprak reformu bahis mevzuu olunca zaruri olarak ortaya çıkacak olan bir iç-kolonizasyon meselesinin ana hatlarıyla hatırlatılmasına çalışacağız.

Kanaatimizce memleketimizde yapılacak toprak reformlarının en faydalı ve müessir şekli, tarihi, sıhhi, teknik veya ekonomik türlü sebeplerle şimdiye kadar terkedilmiş bir halde kalmış olan bölgelerde yeni iskân ve kolonizasyon sahaları açmaktır.

Bu işin büyük teşkilât, zaman, teknik ve bilhassa para meselesi olduğu muhakkaktır. Fakat türlü zaruretlerle bu işe teşebbüs etmek zamanı çoktan gelmiştir. Bu zaruretler arasında ön plânda hatıra gelenleri şunlardır:

1. Türkiye, (Ziraatle geçinmeğe çalışan nüfusun ekili ve dikili toprakların yüz ölçümüne taksimi suretiyle elde edi-

---

(1) Bu hususta 11 Haziran 1945 tarihli «Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu» münasebetiyle yayınlamış olduğumuz bir etüdde kâfi malûmat mevcuttur. Bk.: «Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ve Türkiye'de ziraî reformun ana meseleleri», İktisat Fakültesi Mecmuası, VI. cilt, sayı 1-2, s. 54-145.

len) **ziraî nüfus kesafeti** bakımından dünyanın en kalabalık memleketlerinden biridir. Topraklarından hektar başına elde edilen mahsulün miktarının ve ziraî mahsullerin pazar kıymetlerinin pek düşük olması da Türkiye'de bu toprak darlığını ayrıca izdihamlı bir şekle sokmakta ve köylünün ekonomik hayatını çok aşağı bir seviyede tutmaktadır.

Bu sebeple, nüfusun tabiî olarak süratle artışı veya makine ile yapılan ziraatin de genişlemesiyle miktar ve nisbeti gittikçe artan ve milyonları aşan bu **ziraî nüfus fazlasını** mutlaka başka iş sahalarına veya boş toprağı bulunan bölgelere aktarmak lâzım gelir.

2. Ayrıca, ormanları tahripten kurtarmak için (tarla açmak zaruretiyle veya diğer bölgelerde) ormanı tahrip edecek bir vaziyette olan ve miktarları altı milyon kadar tahmin edilen köylülerin hiç olmazsa bir kısmının ormandan uzak bölgelere veya başka iş sahalarına naklinin memleketin varlığı için hayatî bir ehemmiyet arzettiği de biliniyor.

3. Bundan başka, köylerimizden büyük bir kısmının bugünkü dağınık ve çok az nüfuslu hali, nüfusumuzun memleket dahilinde hakikî imkânlara nazaran pek de rasyonel olmıyan artış şekli, başlı başına üzerinde durulması gereken bir memleket dâvasıdır. Bu bölgelerde ziraî istihsali genişletecek, çeşitlendirecek veya usullerini değiştirecek şekilde teşkilât yapmak, köylerin anormal konuş vaziyetlerini tashih etmek, onları bu ekonomik ve sosyolojik inzivadan kurtarmak lâzım gelmektedir.

4. Esasen büyük bir toprak darlığı içinde bunalmış, hayat seviyesi ve ekonomik imkânları mahdut köy muhitlerinde, şurdan burdan temin edilecek dilenci payları ile bazı köylüleri topraklandırmak, fakat onları devletin ve alâkalı teşekküllerin devamlı kontrol ve yardımlarından uzak dağ başlarında kendi talihleriyle başbaşa bırakmak, alelâde toprak reformlarını sosyal ve ekonomik bakımlardan tesirsiz bırakmağa mahkûm edecektir. Bu bakımdan toprak reformlarının geniş bir ziraî reform haline girmesi zarureti vardır.

Görülüyor ki, Türkiye'de yapılacak toprak reformları, ancak yurdun ekonomik kalkınması, ictimaî emniyet ve muvazenesi için aynı derecede büyük bir ehemmiyet arzeden

çeşitli reformlarla bir arada vaz' ve mütalâa edilmek suretiyle muvaffak olmak şanslarını haiz bulunmaktadırlar. Bu işlerin ise, gelip-geçici tedbirlerle ve yalnız istimlâk yoluyla ve elde mevcut toprakların gelişi güzel tevzii suretiyle halledilemiyeceği, küllî ziraî kalkınma plânıyla ve yapıcı ve yaratıcı teşebbüslere ihtiyaç vardır.

Bu teşebbüsler içinde bir iç-kolonizasyon plânına olan ihtiyaç başta gelmektedir. Bu hususta her şeyden evvel ihtiyaçlarla elde mevcut imkân ve vasıtaların büyüklük nispetlerinin esaslı etüdlere dayanan ve rakamla ifade edilebilecek olan ölçülerinin bulunmuş ve bu işin esas prensiplerinin sistemli bir şekilde ortaya konmuş olması lâzım gelir.

İtiraf etmek lâzım gelir ki, bu iç iskân ve kolonizasyon işinde de ziraate açılacak yeni topraklar bulmak ve hattâ oraları ziraate hazırlamak da kâfi gelmiyecektir. Yeni açılacak kolonizasyon sahalarında senelerce evvel kurulacak olan **tecrübe istasyonları'nda** mütehassıs ziraatçılar bu bölgede tatbik edilecek ziraat usulleri ve çeşitleri ilmî bir şekilde tecrit ve tetkik edilerek bu bölgede yerleşecek muhacirlerin geçinme imkânları hakkında kanaat verici deliller toplamış olmaları lâzımdır.

Ayrıca, ziraî ve iktisadî sahada olduğu kadar Türkiye'de ziraî nüfusun coğrafî yayılışında, ziraat usullerinde ve kültür çeşitlerinde büyük ölçüde yeniliklerin tecrübe edileceği bu yeni köyler sağlam bir teşkilât içinde devamlı bir kontrola da tâbi tutulmalıdır.

Bu bakımdan yeni esaslara göre canlandırılacak olan eski **Köy Enstitüleri** ruh ve tipinde müesseselere şiddetle ihtiyaç olacaktır. Mütedavil sermayeli devlet çiftlikleri ile sıhhat, kültür, kredi ve teknik merkezlerini bir araya toplıyan bu hakikî köy enstitüleri, kendilerine her bakımdan akıncı bir kolon ruhu hâkim olan genç ziraatçi, muallem veya içtimaî ve iktisadî mesele tetkikçilerinin huzur içinde ve muhit lerinde müessir olabilecek bir halde çalışabilecekleri medenî hayat şartlarına ve teknik imkânlara sahip merkezler olacaklardır. Civar köyler, teknik, malî, sıhhî ve kültürel her türlü yardımı ve **mânevi gıda'yı** bu köy enstitülerinde bulabileceklerdir.

Ortaçağda Orta ve Doğu Avrupa memleketlerinin kolonizasyonu ve Hıristiyanlığın yayılması işinde bazı dinî tarikatlerin ve manastırların oynadığı role benzer bir vazife, bu enstitüler için ruh ve teşkilât bakımından bir örnek olmalıdır.

Bir iç-iskân ve kolonizasyon işi gibi, uzun vadeli ve şümullü bir mevzuda finansman meseleleri mühim bir yer işgal edeceğinden, büyük malî kaynaklara ihtiyaç olacağı aşikârdır.

Bu hususta idarî-malî muhtariyeti de olan büyük bir iskân bankasının kurulması lâzım gelecektir. Kolonizasyona müsait sahaların keşfi, etüdü ve bir iskân sahası olarak ihzarî bir bankanın ihtisasına ve teşebbüsüne bırakmalıdır. Böyle bir banka için devlet sermayesinden başka dış memleketlerden kredi temin edilebileceği gibi, hususi sermayenin ve şirketlerin de bu bankanın teşebbüslerine katılması imkânı bulunmalıdır. Bu hususta **çağdaş bazı devletlerin yaptıkları tecrübelerin,** bu tecrübelere ait mevzuat ve teşkilâtların esaslı bir şekilde tetkikinde fayda vardır.

Bahsettiğimiz plân ve tasavvurlar, tahakkuku imkânsız projeler gibi görülmemelidir. Onları hakikat yapacak olan kuvvet, bizim hakikî yurtseverlik duygularımızdan gelecektir ve tek kurtuluş yolu oldukları için de **tecrübe edilmeleri lâzım gelen** oldukça realist tekliflerdir.

Unutmamak lâzım gelir ki, başarılması kendi kendimize inancımızı arttıracak, yapıcı ve yaratıcı bir nesil olarak dünyanın gözü önünde Türkiye topraklarına bir nizam vermek irademizi, kendi yurdumuzda yerleşmek azmimizi ispat edecek büyük ve müsbet işler yapmağa mecburuz. Yolları, modern bina ve tesisleri, meyve ve sebze bahçeleriyle, sulanmış bozkırların, kurutulmuş bataklıkların ve canlandırılmış boş toprakların ortasında yeni açılacak 20-30 köylük refahlı iskân bölgeleri, yarınki Türkiye'ye verebileceğimiz şeklin nümuneleri, bizim için hakikî yurtseverliğin ve idealizmin icabı başarılar olacaktır.

●

Toprak Reformu Konusunda

Gülten Kazgan

Her köklü siyasî devrim toplumun bellibaşlı problemlerini çözmek için gerekli değişmeyi yaratmak amacını güder. Bu arada piyasa kanunlarının kendi başına gerçekleştiremiyeceği değişmeler, devrimlerin ele aldığı sosyal-iktisadî problemlerin başında gelir. Geri kalmış ekonomilere kalkınma yolunda hız vermek, yaygın ziraî sefalete bir çare bulmak için son 100 yıl zarfında yapılan devrimlerde ise ele alınan ilk konulardan biri toprak reformudur. Devrimin dayandığı siyasî felsefeye göre çeşitli şekiller alan bu sosyal-iktisadî değişme için gerçekten «devrim sayısı kadar da toprak reformu anlayışı vardır», demekte hata olmasa gerekir. Şimdiye kadar yapılan reformların bir kısmı geri kalmış ekonomilerin bellibaşlı özelliklerinden biri olan ziraatteki feodal toprak düzenini yıkmak, ziraatte verimi yükseltmek ve sürekli iktisadî kalkınmayı sağlamak bakımından başarılı olmuş, bir kısmı sadece kuru bir sosyal adalet görüşüne dayandırıldığından, ziraatteki sefalete bir çare olamadığı gibi iktisadî kalkınmayı da duraklatmaktan başka bir işe yaramamıştır. Bu bakımdan, toprak reformu konusu üzerinde dururken peşin yargılardan, katı siyasî görüşlerden ve memleketin bünyesini incelemeksizin yapılan tekliflerden kaçınmak gerekir. Aksi halde ekonomi içinde bir grup yararına yapılan, daha

doğrusu yapılmak istenilen servetin yeniden dağılımı kendi amacını baltalıyabilir ve sonuç bu grup ile beraber bütün ekonominin gelişmesi aleyhine olabilir.

Bu yazımızda Türkiye'deki toprak problemini ele almak, bugünkü durumu açıklamak ve «ne yapılmalıdır veya ne yapılabilir» konuları üzerinde durmak istiyoruz. Tabiî böyle bir yazı çerçevesinde problemi bütün yönleri ile inceliyemiyeceğimizden sadece özünü belirtmekle yetineceğiz.

I — Türkiye'de Bugünkü Toprak Dağılımının Durumu:

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra ziraat kesiminin kalkınması için alınan ilk tedbirler Tanzimattan sonra soysuzlaşan âşarın kaldırılması, ziraî kredilerin genişletilmesi ve kredi şartlarının düzeltilmesi, devlet elindeki arazinin muhtaç çiftçilere dağıtılması olmuştur. Nüfusunun %80 i ziraatte çalışan bir ekonomide ziraî kalkınma olmaksızın iktisadî kalkınmanın gerçekleştirilemiyeceğini bilen Atatürk kamu arazisini dağıtmakla yetinmeyip daha köklü bir değişmeye ihtiyaç olduğunu ileri sürerek daha 1936 yılında toprak kanununun biran önce çıkarılmasını desteklemiştir. Ancak ilk toprak kanunu 1945'e kadar çıkarılamamış, ziraî kalkınma için yetersiz ve sistemsiz tedbirlerle yetinilmiştir. 1945 tarihli «çiftçiyi topraklandırma kanunu» da arazi dağıtılan çiftçilere gerekli kredi kolaylıklarını sağlamadığından faydalı olamamıştır. Gerçekten 1938-50 yılları arasında ziraî hasılâda hemen hiçbir artış olmamıştır. 1952'de bazı değişmeler yapılarak arazi dağıtılan çiftçiye kredi kolaylıkları sağlanmış, fakat yine de köklü ve sürekli ziraî kalkınma sağlam temellere dayanmadığından gerçekleştirilememiştir.

1923-59 yılları arasında çiftçiye 30 milyon dönüm arazi dağıtılmıştır; ortalama işletme büyüklüğü 1948'de 45 dönümden 1952 de 77 dönüme, 1957 de 83 dönüme yükselmiştir.

İşledikleri dekar sahasına göre köylerde çiftçi ailelerinin bölünüşü — 1952 yılı rakamları — aşağıdaki tabloda görülmektedir. Ancak bu rakamlar arazi mülkiyeti değil, fakat işlenen sahayı gösterdiğinden ve kiralıyarak işletme cesametini genişletmek daha çok büyük işletmelerde uygulanan bir usul olduğundan aşağıdaki rakamların mülkiyet bakımından bize bir ipucu vermiyeceği açıktır.

İşledikleri dekar sahasına göre köylerde çiftçi ailelerinin bölünüşü (952 sonbahar anketi)

İşletme sahası (Dekar)	Aileler (%)	İşlenen saha (%)
1—50	62,1	18,6
51—500	36,4	56,6
501 ve daha fazla	1,5	24,8
	100,0	100,0

Tablodan görüldüğü gibi 500 dekardan büyük toprağı çiftçi aileleri içinde sadece %1,5 u işletmekte ve işlenen tüm arazinin %24,8'i bunların elinde bulunmaktadır. 50 dekara kadar olan işletmelerde ise çifıçi ailelerin %62,1 — tüm arazinin %18,6'sı — çalışmaktadır.

Üzerinde durulması gereken diğer bir problem de işlenen arazinin çok parçalanmış olmasıdır. Yine 1952 yılı sonbahar anketi çiftçi ailelerinin %40 nın elindeki arazi parçası sayısının 7'nin üzerinde bulunduğunu göstermektedir.

1950 yılı ziraat sayımı arazi mülkiyeti konusuna da ışık tutmakta, 2.322.391 çiftçi ailesinin 1.686.143'nün mal sahibi olduğunu, 498.838'nin yarı mal sahibi. 47.716'sının yalnız hayvan yetiştirdiğini, geri kalanın kiracı, yarıcı, marabacı veya diğer şekillerde çalıştığını göstermektedir. Bu rakamlara göre çiftçi ailelerinin %72,5 u işlediği arazinin sahibi olduğu halde %27,5'u değildir.

Görüldüğü gibi, Türkiye'de toprak problemi bir taraftan ziraî işletmelerin çoğunun verimli ziraat metodlarının uygulanmasına imkân bırakmıyacak kadar küçük ve çok sayıda araziye parçalanmış olması, diğer taraftan çiftçinin 1/4'nün elverişsiz şartlar altında ziraî ürüne çeşitli şekillerde ortak olan veya kiracı olarak çalışan topraksız çiftçi olması ile ilgilidir. Bunların hiç biri, bizce, şimdiye kadar yapıldığı gibi devlet elindeki araziyi topraksız çiftçiye dağıtmak veya bundan sonra büyük işletmeleri parçalayarak yeni bir toprak dağıtımına gitmek suretiyle çözülemez. Çözülemiyeceği gibi Türkiye'nin iktisadî kalkınma dâvasını da bir çıkmaza sokabilir. Bu bakımdan bugünkü duruma yol açan sebepleri incelemek ve önce bu sebepleri ortadan kaldırmak gerekir.

II — **Bugünkü toprak dağılımını yaratan sebepler:**

Türkiye'deki ziraî işletmelerin büyük bir kısmı piyasa için istihsal yapan ticarî işletme karakterinde olmayıp bir toprak dağıtımı ile de bu karakteri almaları mümkün değildir. Bir kere bu herşeyden önce yeter sermaye ile istihsal yapmağa bağlıdır. İkinci olarak da, Türkiye ekonomisi, bugünkü durumu ile 1-2 nesil sonra toprakların parçalanıp aynı problemin yeniden ortaya çıkmasına yol açabilecek iç kuvvetlere sahiptir.

Türkiye'deki faal nüfusun aşağı yukarı %70-75 i bugün ziraî kesimdedir. Geri kalmış ekonomilerin ayırıcı özelliği olan bu yüksek oran, köylerde nüfus artışının şehirlere nazaran daha yüksek olmasından ötürü devamlı olarak daha da artmak temayülündedir. Bu bakımdan ziraatte toprak parçalanmasının en önemli sebebi faal işgücünün büyük bir oranının ziraat kesiminde bulunması ve bu oranın artma temayülünde olmasıdır. Bu durum devam ettikçe bugün yapılan toprak dağıtımı, ziraatte nüfus artışı dolayısiyle bir iki nesil sonra yeniden bir toprak dağıtımına ihtiyaç gösterecektir. Yeniden dağıtılacak toprak kalmayınca da yapılacak hiç bir şey yok demektir.

Bilhassa 1950'den sonra sür'atlenen şehirleşme olayı, ziraat kesimindeki nüfus oranını 1950-55 yılları arasında belirli şekilde azaltmışsa da, köy nüfusu 15,7 milyondan 17,3 milyona çıkarak 1,5 milyon gibi küçümsenemiyecek bir artış göstermiştir. Köyde kalan nüfus, medenî kanunda işletme bütünlüğünü koruyacak hükümler bulunmadığından, mevcut işletmelerin parçalanması ve verimin düşme temayülünü yaratmasına, ayrıca toprak talebini arttırarak rantların yükselmesi ve toprak ağalarının köydeki durumunun kuvvetlenmesine yardım etmektedir. Bu bakımdan, toprak reformu ile gerçekleştirilmek istenen gayeyi ilk adımda baltalıyacak ziraatteki nüfus problemidir.

Faal işgücünün yüksek bir oranının ziraatte toplanması ise ziraat dışındaki iş sahalarının memleketimizde çok sınırlı olması ile ilgilidir. Böylece ziraatte işgücü arzının yükselmesi fiatını düşürmekte ve işgücü diğer istihsal faktörleri yerine ikame edilmektedir. Türkiye'de sür'atli bir sanayileş-

me işgücünü ziraatten çekerek, bugünkü toprak problemini, toprakların konsolidasyonu yoliyle kendi kendine halledecektir. Ancak, Türkiye'de sanayileşmeyi yoğaltılmıyan ziraî ürün fazlası finanse edeceğinden ve bu da ziraatte verimliliğin artmasını gerektirdiğinden, kalkınma dâvası bir çıkmaz içinde gibi gözükmektedir.

Toprak parçalanmasının esas sebebi olarak ziraatte faal nüfus oranının yüksekliği ve ziraat dışındaki iş sahalarının sınırlılığı olmakla beraber yürürlükteki kanunların da üzerinde ayrıca durmak gerekmektedir. Gerçekten, yarıcılık, ortakçılık gibi işletme şekillerini yürürlükteki gelir vergisi kanunu teşvik etmekte, toprak sahibi bakımından bu çeşit işbirliğinin cazibesini arttırmaktadır. Kendi arazisini kiraya veren toprak sahibi gelir vergisi kanunu çevresinde gayrı menkul mükellefiyetinden ötürü vergilendirildiği halde arazisini yarıcı veya ortakçıya verdiğinde ziraî müteşebbis olarak gözükmekte; ziraî işletme kazançları şimdiye kadar vergilendirilmediği için de vergiden kaçınabilmektedir. Toprak sahibini yarıcılık, ortakçılıktan istifade etmeye sevkeden rantlarda yükselme eğilimi yaratan ziraatte nüfus birikmesi ile beraber gelir vergisi kanunundaki bu açık kapı olmak gerekir. Ancak, ziraî işletme kazançları da 1961 den itibaren vergilendirileceğine göre bu mahzur kısmen ortadan kalkmış olacaktır.

Köylüyü yeni arazi satın almak yoliyle işletme cesametini büyütmekten alakoyan bir sebep de çiftçinin çoğunluğu bakımından öz sermayenin çok düşük olması ile beraber ağır borç yükünün işletmenin tasfiyesi tehlikesini yaratmasiyle ilgilidir. Çiftçinin Ziraat Bankasından alabileceği borç tutarı öz sermayesiyle sınırlıdır. Ayrıca borç/sermaye nisbeti yükseldikçe işletmenin tasfiyesi rizikosu arttığından kredi imkânları bulunduğu hallerde dahi işletme cesameti büyütülmemektedir. Ziraat gibi gelir dalgalanmalarının çok şiddetli olduğu faaliyet kollarında borcun ödenememesi tehlikesi yüksek olduğundan, çiftçi borç nisbetini öz sermayeye nazaran düşük tutma eğiliminde olduğu gibi Ziraat Bankası da bu nisbeti sıkı kayıtlara bağlamıştır. Bu bakımdan, ziraatte işletme cesametinin genişlemesine engel olan faktörlere öz ser-

mayenin düşüklüğü ile beraber gelir tahavvülleri dolayısiyle borcun ödenememesi tehlikesi ve Ziraat Bankasının likiditesini kaybetmemek için almak zorunda bulunduğu tedbirleri de ilâve etmek gerekir. Aynı gerçek, toprağı bulunmıyan ve borçlanmak yoliyle arazi edinmek istiyen çiftçiler bakımından varittir.

Görüldüğü gibi, ziraatte işletmelerin fakir ve küçük veya bir kısım çiftçinin topraksız kalmasının sebepleri çiftçiye toprak dağıtmakla — ister devlet elindeki toprakların dağıtılması, ister büyük çiftliklerin bölünmesiyle olsun — ortadan kaldırılamaz. Gerçekten 1923'den beri 30 milyon dönüm arazi dağıtılmış olmasına ve 1952'den sonra topraklandırılan çiftçiye gerekli kredi kolaylıkları sağlanmış olmasına rağmen Türkiye'de hâlâ böyle bir problemin sözkonusu edilmesi de bu yolla ne ziraî ne de iktisadî kalkınmanın gerçekleştirilmiyeceğini göstermektedir. Bizce şimdiye kadar tutulan yol çiftçiyi borçlandırmış, fakat ziraî probleme bir çare olamamıştır. Bundan böyle aynı yolda daha köklü tedbirlerle devam edildiğinde, yani büyük işletmelerin parçalanması yoluna gidildiğinde, ziraî istihsal ve verimin düşmesi tehlikesi ortaya çıkarak bütün ekonomik kalkınmayı baltalayabilecek bir duruma yol açılabilir. Bu bakımdan kuru bir sosyal adalet görüşüyle «herkes eşit miktarda kendi işlediği toprağa sahip olsun» dediğimizde bindiğimiz dalı kestiğimizin farkında olmamız gerekir.

III — Toprakların yeniden dağıtılmasının beklenen sonuçları

Tutalım ki büyük işletmeleri parçalayıp, küçük köylüye dağıttık, aranılan sosyal adalet gerçekleşecek midir? Bir kere devlet büyük işletme sahiplerinden aldığı arazi karşılığını ödeyeceğine göre, sadece büyük toprak sahibi ziraatten kovulmuş olacak ve bu defa servet birikmesi ziraat dışında diğer bir kısımda ortaya çıkacaktır. Çiftçi ise ağır bir borç yükü altına girecek, toprak sahibi olmak için ödediği tutar, toprağın verimini arttırmak üzere kullanılmadığı için verim ve dolayısiyle geliri yine düşük kalacaktır. Borcunu ödeyemediğinde ise toprağın satılması ve toprak spekülatörleri eline geçmesi ve tekrar birkaç elde toplanması hiç de beklenmedik bir sonuç değildir. Gerçekten 19 uncu yüzyılda bazı

Avrupa memleketlerinde toprağı parçalamak ve yeniden dağıtmak yoliyle yapılan reformlar bu sonucu vermiştir. Bundan başka, devletin pek sınırlı vergi geliri kaynaklariyle eğitim seferberliği, hekimliğin devletleştirilmesi ve yatırımların arttırılması gibi biri diğerinden önemli problemleri ve bu arada toprak reformunu gerçekleştirmesi beklenemiyeceğinden, enflâsyon kaçınılamaz gözükmektedir. Enflâsyon ise gelirin kâr yararına yeniden dağılımı sonucunu verdiğinden sosyal adalet gayesiyle başlıyan bir reform tam tersi olan bir sonuç da yaratabilir.

Ayrıca, modern ziraat metodlariyle çalışan çiftliklerin parçalanıp küçük çiftçiye dağıtılması, büyük bir ihtimalle ve toprak reformunu bu yolla gerçekleştirmeye giden bir çok memleketlerde olduğu gibi, ziraî istihsal artışının durakaması ve istihsalin azalmasına yol açacaktır. Biraz yukarda belirttiğimiz gibi, ziraatte biriken fazla nüfusun ziraat dışına çekilmesi sanayileşme ve ziraat dışındaki faaliyet sahalarının gelişmesine, bu ise ziraatte yoğaltılmayan bir istihsal fazlasına bağlı olduğuna göre mevcut büyük çiftlikleri parçalama yine kendi gayesini baltalayan bir sonunca varabilir. Bu bakımdan, toprak problemine hangi yönden bakılırsa bakılsın toprağın yeniden dağıtımı bize çıkar bir yol olarak gözükmediği gibi küçük çiftçiyi yararlandırayım derken bütün ekonomiyi zarara sokmak rizikosu ortaya çıkmaktadır.

Bugünkü aşırı toprak parçalanmasının incelememizde ortaya koyduğumuz sebeplerinin hiç biri toprak dağıtımı ile giderilmesi mümkün gözükmemektedir. Toprağı küçük çiftçiye dağıtıp kredi ile basit âlet-makina almasını sağlamak da sermayeyi parçalamaktan başka hiçbir işe yaramıyacaktır. Türkiye gibi bir memlekette, bizce reformun gayesi toprağı daha da parçalamak değil, tersine bir «konsolidasyon» hareketi ile mevcut toprakları birleştirmek ve büyük ticarî-ziraî işletmeler kurmak olmalıdır.

IV — Türkiye'de bir toprak reformu nasıl olmalıdır?

Bizce, Türkiye'de toprak reformu konusu iktisadî kalkınma plânı hazırlanırken genel plânın bir kısmı olarak ele alınmak ve tamamlayıcı iktisat politikası tedbirleriyle beraber yürütülmek gerekir.

Bölgesel sanayileşme, uzun vadeli ziraî kredi, ziraî teknik yardım servisi ile tamamlanan bir «toprak konsolidasyonu» toprak reformunun en ideal ve yalnız çiftçinin değil, ayni zamanda bütün memleket ekonomisinin kalkınması bakımından en yararlı çözüm şeklidir.

Bu bakımdan bize en uygun yol tarım kredi, sürüm ve satış kooperatiflerinin memlekette açtığı çığırı ziraî istihsal kooperatifleri ile tamamlamak gözükmektedir. Küçük çiftliklerde sermayenin parçalanması, ziraî teknik yardım servislerinin yetersiz kalması ve maliyet masraflarının yükselmesi ve verimin düşmesine engel olmak için bir parçalamadan çok Türkiye'nin bir «birleştirmeye» ihtiyacı vardır. Böylece küçük verimsiz işletmelerin gerekli kredi kolaylıkları ile beraber büyük çapta sermaye ile çalışan «ticarî işletmeler» haline sokulması ziraî verimi ve istihsali dolayısiyle de çiftçinin gelirini arttıracağı gibi elde edilecek istihsal fazlasını devletin vergi yoliyle massetmesi sanayiin kalkınmasını da finanse edebilecektir.

Ziraî nüfus yoğunluğunu azaltarak ziraî işletmeleri yeni teknik ve makinalardan istifade edebilen ticarî işletme haline getirebilmek ise ancak Türkiye'nin sanayileşmesiyle beraber yürütülebilir. Gerçekten, sür'atle sanayileşmeye gidilerek, ziraatteki fazla nüfusu çalıştırabilecek yeni iş sahaları açılmadan yapılan bir toprak reformu başarısız kalmıya mahkûmdur. Bu bakımdan Türkiye'nin toprak dâvası bir iktisadî kalkınma dâvasından başka birşey değildir. Ancak sanayileşme de ziraatin kalkınmasına bağlı olduğundan, kooperatifleşme yolunda şimdiden gerekli tedbirler almak gerekmektedir.

Kooperatifler, küçük çiftçiye nazaran daha da kolaylıkla kredi sağlayabileceğinden Ziraat Bankası yoliyle verilen orta ve uzun vâdeli ziraî kredileri genişleterek kooperatiflerin gerekli sermaye eşyasını da elde etmeleri mümkün olabilir. 2,5 milyon çiftçi ailesine nazaran sayısı sınırlı kooperatiflere yeni teknik ve bilgiyi ulaştırmak ve ziraatte yeni teknolojinin uygulanmasını sağlamak da daha kolaydır.

Problem bu açıdan ele alındığında, ancak uzun vadede gerçekleştirilebilecek büyük çapta bir iktisadî kalkınma dâ-

vası olarak gözükmektedir. Şüphesiz ki, kanun yoliyle kısa vâdede bazı şeyler yapılabilir ve yapılması gereken ilk işlerden biri de ortaçağ-feodalite örneği toprak ağalığına bir son vermektir*. Köy sahibi olduğu tapu sicilinde nasıl olsa belli olacağına göre toprak ağalarını tesbit etmek pek de zor olmayacaktır. Sayılarını bilmemekle beraber, 1950 ziraat sayımı rakamlarından pek de kabarık olmadığını sandığımız toprak ağaları elindeki köyleri devlet şimdiden alarak kooperatifleşme hareketine buralarda başlıyabilir. Bunun en önemli yönü, kooperatifleşmenin bu gibi köylerde hiçbir tepki yaratmayıp, kolaylıkla yürütülebilmesi ihtimalidir. Gerçekleştirilmesi şimdiden mümkün gibi gözüken diğer bir tedbir de, kiracı, yarıcı ve ortakçıları kurulacak örnek devlet ziraat işletmelerine almak olabilir.

Köy ağalığı ilk adımda ortadan kaldırılması gereken bir müessese olmakla beraber büyük işletmeleri parçalamak hiç de çıkar bir yol değildir. Toprak reformu bizce bu şekilde anlaşılmak gerekir.

* Bu yazı 105 No. lu. Şeyhleri ve Ağaları Mecburi İskâna tâbi utan kanun yürürlüğe girmezden önce yazılmıştır.

YENİ ÇIKTI

Franz Kafka

DURUŞMA

Oyunlaştıranlar

A. Gide - J. L. Barrault

Çeviren :

SABAHATTİN EYUBOĞLU

Çan Yayınları, İstanbul 1960

Fiatı : 350 Krş. **Yeni Ufuklar**'dan isteyiniz.

Soruşturma

1 — Bugünlerde bütün Türk aydınlarının Toprak Reformu üzerinde durmasını, düşünmesini zorunlu buluyor musunuz?
2 — Türkiye'de bir Toprak Reformu yapılmalı mı? Niçin?
3 — Dünyada şimdiye kadar yapılmış Toprak Reformundan hangi çeşidini Türkiye için mümkün ve yararlı görüyorsunuz?

Y. U

Cevap : 1

Kemal Tahir

Bütün önemli memleket meselelerimiz gibi, topraksız köylüyü topraklandırmak meselesi de sadece devlet adamlarımızla orta sınıftan gelen aydınlarımızın kaygusu olarak sürüp gidiyor.

1945'den bu yana toprak dağıtılır. Bu dağıtılan toprakların yüz ölçüsü gelip nereye dayandı? Kendilerine toprak dağıtılanların dağıtılmadan önceki halleri neydi, dağıtıldıktan sonraki durumları ne oldu? Yani toprak dağıtımından elde edileceği umulan faydalar görüldü mü? Görülmediyse, neden? Görüldüyse bunun yüzdesi ne kadar? Memlekete Balkanlardan bunca çiftçi, köylü geldi. Bunlar nerelere, nasıl yerleştirildiler? Kaçta kaçı donatım, döner sermaye buldu? Ötekiler neden şehirlere, kasabalara göçtüler? Bunları bilmiyorum. Çok aradım. Güvenilir rakamlara, gerçeği aydınlatan bilgilere rastlamadım. On beş yıldır içine girdiğimiz çok partili devrede, altı ay evvelisine kadar ana iktidar partisi ile

ana muhalefet partisi en uzak köylerde ocaklar bucaklar açtılar. Bunlar altı ay öncesine kadar kongreler yapıyorlar, ayaklarına kadar gelen parti büyükleriyle dertleşiyorlar, delegelerini seçip üst kademe toplantılarına yolluyorlardı. Bu uzun devrede köylünün toprak dağıtımı işi üzerindeki düşünceleri bir araya getirilip değerlendirildi mi?

Köylerden şehirlere köylü akını var. Bunlar toprağından sökülüp atılmış vatandaşlarımızmış... Üstlerine çeşitli açılardan yanık ağıtlar yakılıyor. Devlet adamlarıyla aydınlar toprak dağıtımından lâf ederken, gecekondulara kara sinekler gibi kümelenip büyük şehrin karaborsa düzeninin kirli artıklarıyla geçinen bu köylü kalabalığı toprak dağıtımı meselesiyle neden hiç ilgilenmez? Bu lâfların gerçekleşmesi, dağıtımın başlayıp hızla sonuçlanması için, neden gövde gösterisi yapmaz demiyorum, bir dilekçe olsun neden vermez? Gazetelere, fıkra yazarlarına neden bir mektup olsun yazmazlar, demiyorum, ayaklarına kadar gelen fotoğraflı yazarlı ekiplere topraksızlıktan neden dert yanmazlar? Sakın biz milletçe aylaklığı zanaat edinmiş olmıyalım? Eğer iş böyleyse toprak değil, her sabah ölçekle altın dağıtılsa boştur.

Kaldı ki, tarihte, genel olarak, reformlar, sosyo-ekonomik hayatın temelinde biriken, sonra yüze çıkan isteklerin rasyonel - gerçek güçlerinin sonuçlarıdır.

Sosyal hayatın temelinde bu birikmeler yoksa, ya da henüz güçsüzce toprak dağıtımları, birer bahşiş, birer sadaka olmaktan ileri geçemez.

Cevap : 2

Dr. Cemal Reşit Eyüboğlu

Önce, «Toprak Reformu» deyiminden ne anlıyoruz?

«Toprak Reformu — Réforme foncière», toprakla ilgili meselelerin pek az bir kısmını kapsar.

Bir yanda çok topraklılar, bir yanda az topraklı ya da

hiç topraksız tarım işçileri bulunan bir ülkede, Devlet tedbirleriyle aşırı ölçüdeki mülkleri ufaltmak gibi dar anlamdaki bir reformun, Türkiye gerçekleri bakımından büyük faydalar sağlayacağı kanısında değilim.

Bu türlü reform hareketleri, 19. yüzyılda Rusya'da, I nci Dünya Harbinden sonra Polonya'da ve Balkan memleketlerinin hemen hepsinde denenmiştir.

2 nci Dünya Harbi sonlarında özellikle millî Çinde olmak üzere bazı memleketlerde aynı neviden reform hareketleri görülmüş, Türkiye de, üzerinde büyük gürültüler koparılan «Toprak Kanunu» ile bu denemelere katılmıştır.

Başka memleketlerde ve bizde alınan sonuçlar, umulan, parlak surette resmen ilân edilenlerle kıyaslanamıyacak kadar az olmuştur.

Millî gelirimizin ana kaynağı topraktır. Ekonomsal anlamda değer yaratan faal nfusumuzun %85 i ya köylü ya da esas itibariyle köy ekonomisine bağlı vatandaşlardır. Çok az istisnaları ile tarım işletmelerimiz baştan başa «cüce aile işletmeleri» halindedir. Bu türlü işletmelerle iptidailikten kurtulabilmiş bir memleket görülmemiştir.

Bu itibarla, binnetice millî ziraatımızda yaygın halde bulunan cüce işletmeleri birleştirerek, müşterek araç ve yönetimi haiz, belki kooperatifler halinde, büyük işletmelerin imkânlarından faydalandırmak amacını güdecek bir reformun hem de çok acele olarak lüzumuna inanıyorum.

Bu türlü bir reformda, mülkiyet meselelerini ifade eden «Toprak Reformu — Réforme Foncière», teknik meseleleri kapsayan «Tarımsal reform — Réforme agraire» hareketleriyle geniş anlamında köy eğitim ve öğretimi, birbiriyle kolaylıkla bağdaştırılarak yer alabileceklerdir.

Ek soru 4. — Bu dâvaya aydınların dikkatlerini daha geniş ölçüde çekmek ve fikirleri hazırlamak için neler yapılabilir?

— Üniversitede özel bir enstitü açılabilir (Eski Romanya'da vardı).

— Üniversitede seminerler yapılmalıdır.

— Dernekler kurulabilir.

— Önceden hazırlanmış Üniversite öğrencilerinden gö-

nüllü kafileleri köylerde çeşitli kollardan incelemeler yapabilir (Romanya bu alanda faydalı örnekler verebilir). Bizde Ankara'da 1936-42 arası Ziraat Enstitüsü bazı denemeler yapmıştı.)

Cevap : 3

Samim Kocagöz

1 - 2 — Bugün, her işten önce, yatıp kalkıp, toprak reformunu düşünmek zorundayız. Toprak reformunun memleketimize sağlıyacağı ekonomik ve sosyal faydalar, sayıp dökmekle bitmez. Ben, burada toprak reformunun bir başka yönüne değinmek istiyorum: Toprak reformu, Türkiye'ye gerçek demokrasiyi getirecektir. Kendi toprağında, kendi başına üretici bir hale geldiği gün köylümüz, **Ağanın, Şeyhin** baskısından kurtulacak, dilediği gibi OY'una sahip olacaktır. Köylü, ağanın, şeyhin çıkarını değil, kendi çıkarının ne olduğunu düşünmesini öğrenecek, giderek köylünün çıkarı, memleketimizin ekonomik, sosyal, politik çıkarının aydınlanmasını sağlıyacaktır.

3 — Her memleketin kendisine göre toprak reformunu ele aldıran, gerçekleştirmek için tutulacak yolu belirten koşulları başka başkadır. Örnek olarak Fransa'yı alalım. 1789 devriminden hemen sonra, — tarih hatırımda yanlış kalmadıysa — 1792'de Fransa'da kilisenin ve aristokratların toprakları alınmış, halka dağıtılmıştır. Bu reformu örnek olarak almak, 1800 model bir Fransız elbisesini getirip bizim halkımıza giydirmek gibi bir şey olur. Her toplumun tarih içindeki kaynaşması, gelişmesi birbirine benzemez. Sonra Fransa'da o günden bugüne dek toprak sorunu bir çok değişmelere uğramıştır. Bu yüzden biz, toprak reformumuzu yaparken, memleketimizin içinde bulunduğu, yaşadığı koşulları gözönünde tutmak zorundayız. Örneğin 1945'de çıkan köylüyü topraklandırma yasası, memleketin çeşitli bölgelerinin toprak ve-

rimi, toprak ölçüsü, gözönünde tutulmadığından, göstermelik olmuş kalmıştır. Dünyadaki reformlardan faydalanabiliriz, ama kendi memleketimizin (imkân) ve (şartları) gözönünde tutulmalıdır. En iyisi, bu işi uzmanlara bırakalım.

Cevap : 4

Talip Apaydın

1 — Bugünler bir daha pek ele geçmiyecek şekilde toplumumuzun ana sorunlarına hal çaresi getirme pozisyonu taşıyor. Bu sorunların başlıcası olan toprak reformu konusu da hemen ele alınmalı, bütün aydınlarımızca enine boyuna düşünülmeli, tartışılmalı ve çağımız anlayışına en uygun bir şekilde karara bağlanıp cesur bir uygulama ile ulusumuzun yararına sunulmalıdır.

Topraklarımızın bugünkü kullanılış şekli bizi geri bırakan nedenlerden birisidir. Genel yoksulluğumuz buradan gelmektedir. Yoksulluk pek çok gelişmelerimize engeldir.

Topraklarımızın büyük ve en verimli kısmı belli bir zümrenin elinde toplanmıştır. Ekip biçen halkın yarıdan fazlası yeter toprağa sahip değildir. Azımsanamıyacak kadar büyük bir sınıf da başkasının toprağında ırgat ve yarıcı olarak çalışır. Bu görüntü dünyamızda sadece ortaçağ anlayışı ile yönetilen ülkelerde kalmıştır. Uygarlaşmak isteyen uluslar toprağın böyle belli ellerde toplanması yolunu çoktan tıkamışlardır. Gelişmek ancak çalışanın hakkına kavuştuğu düzende mümkün olmaktadır.

Topraklarımızın çok ilkel şekillerde işlenmesi ayrı bir derdimizdir. Köylü çiftçinin kendi bildiğine bırakılmaması, araç ve gereç bakımından acele organizeye gidilmesi, daha verimli bir tarım eğitimine girişilmesi gerekmektedir.

Türkiye bir tarım ülkesidir. Topraklarımız geniş ve bazı bölgeler çok verimlidir. Buna rağmen, bir de halkımız aslâ doğru dürüst gıdalanamadığı halde dışarıdan yiyecek almak

zorunda kalıyoruz. Topraklarımızdan gereği gibi yararlanamadığımız ortadadır. Bu konu üstünde durmak, çareler arayıp bulmak bütün aydınlarımıza görev olmalıdır.

2 - 3 — Türkiye'de acele ve cesur bir toprak reformu yapılmalıdır. Önce her bölgede bir ailenin geçimini rahatça sağlıyabilecek toprak miktarı tesbit edilmelidir. Fazla toprağı olanlara fazlalığı oranında artan vergi konulmalıdır. Bu kazanç vergisi yalnız tarımı değil bütün kazanç dallarını da içine almalıdır. Bir ülkenin nimetlerinden en çok yararlanma yolunu bulanlar o ülkeye neden hiç borçlu olmasınlar? Hele o ülkenin devlet bütçesi fakirse, başka devletlere borçluysa, kalkınmak için pek çok paralara ihtiyaç varsa, varlıklı yurttaşların bizdeki gibi rahatça sorumsuz olması mümkün değildir. Kazanan kazancının vergisini vermeli, toplumun ağır yüküne katılmalıdır.

İşe buradan başlanınca devletin fazla topraklara el koyması daha kolay olacaktır.

Yalnız daha önce geniş bir kampanya ile işin iç yüzü, nedeni halka anlatılmalıdır. Bu konu üstünde varlıklıların yönettiği eski ve yaygın bir inanç toplumun bilincine yerleştirilmiştir. Onbin dönüm toprağı olan ağadan yüz dönümünü almağa kalksanız etine iğne batırılmış gibi ortalığı gürültüye verir, nereye gittiğimize dair yaygaralar koparır. Onun için bu operasyon, reyden seçimden korkusu olmıyan geçici bir yönetimin cesur davranışı ile halledilebilecektir.

İyi işlendiğinde bir ailenin geçimini rahat rahat temin edecek topraktan fazlası devletin malı sayılmalıdır. Devlet bu toprakları ya büyük çiftlikler halinde kendisi işletir, ya da yerine göre küçük parçalara bölüp gene kendi yönetimi altında topraksızlara ektirir. Bu geniş bir plânlama ve koğuşturma işidir. Ekiciler kendi haline bırakılmamalıdır. Şeker Şirketinin pancar ekim bölgelerinde yaptığı gibi nereye ne kadar ekilecek, ne zaman sürülecek, kaç kere ve nasıl sulanacak... Yakın bir kontrol altında bulundurulmalı ve ekilen topraklara modern tarım tekniğinin gözü ile yardımcı olunmalıdır. Bu arada tohum ıslâhı, makineleşme, gübreleme, sulama işleri gene devlet eliyle bugünkünden çok daha canlı bir tutumla yürütülmelidir.

O zaman hem topraksız yurtdaşlar yoksulluktan kurtulacak. hem de genel verim birden değişecektir. Topraksızların ağası devlet olacaktır. Bu ağa toprağı ektirdiği çiftçinin daha iyi çalışmasını, daha çok kaldırmasını sağlıyacaktır. Bunun için çeşitli yollara başvuracaktır. Kurslar açacak, konferanslara çağıracak, her bölgede ayrı denemelere girişecek... Çiftçisinin bilgisini geliştirecek, onu bir tarım emekçici olarak eğitecektir.

Ayrıca her bölgede, ya da birkaç köyde bir kooperatifler kurulmalıdır. Bu kooperatifler birer çiftçi birliği gibi çalışmalıdırlar. Kaldırılan mahsulün alınıp satılmasında, kredi açılmasında kolaylıklar sağlanmasında, her bakımdan darda kalan çiftçiye yardım edilmesinde rol almalıdırlar.

Sözün kısası ülkemizde topraksıza ve toprağı yetmiyene en yakın müsait yerden ekip biçeceği toprak verilmeli ama iş bununla kalmamalı, o toprağı gereği gibi işlemesine, verim almasına yardımcı olunmalıdır. Hem yoksul hem bilgisiz çiftçimizin durumu bunu gerektirmektedir.

YENİ ÇIKTI

Azra Erhat

MAVİ ANADOLU

İstanbul 1960

YENİ UFUKLAR'dan isteyiniz. Fiatı: 4 lira

Çift Bozan Vergisi

Haydar Kazgan

Osmanlı İmparatorluğunda vergiler, bugün maliye ilminin ve maliye politikalarının kabul ettiği şekilde fonksiyonel anlam taşımakta idi. Fonksiyonelden çıkaracağımız anlama göre vergiyi sadece bir gelir kaynağı değil, fakat millî ekonomiyi istenilen şekilde yöneltmeğe yarayan bir vasıta saymak gerekmektedir. İşte Osmanlı İmparatorluğunda vergiler bu şekilde sadece devlete ve padişaha gelir sağlamak maksadiyle değil, Osmanlı ekonomisinin idaresinde güvenilir bir vasıta olarak kullanılmış ve bu hal Tanzimata kadar böyle sürüp gitmiştir.

Bilindiği üzere Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşu ve yükselme devrelerindeki vergilerin kaynağı İlhanlılardan başlıyarak Selçuklara kadar uzanmaktadır. Bir kısmının ise Bizans süzgecinden geçerek Osmanlılara geçtiği anlaşılmaktadır. Bazı vergilerin soysuzlaşmasına ve «Fonksiyonel» amacını kaybetmesine sebep de işte bu Bizans etkisi olduğu söylenmektedir.

Osmanlı İmparatorluğundaki çeşitli vergiler arasında fonksiyonel amacı olanlar çoğunluktadır. Biz burada Osmanlı ülkesinin en önemli iktisadî sektörü olan tarıma ait ve fonksiyonel amaç ile kullanılan «Çift Bozan Vergisi» ni ele alacağız.

«Çift Bozan Vergisi» fonksiyonel bir vergi olmak dolayısiyle vilâyetten vilâyete çeşitli şekiller göstermekte ve bu arada ismi de değişmektedir. Genel olarak «Çift Bozan Vergisi» bir kimsenin kendi çiftliğini bırakması halinde ve bu

çiftliğin boş kalması dolayısiyle husule gelen istihsal kaybını vergi yoluyla önlemek üzere çift sahibinden alınan bir kesin vergidir. Bir kimse tarlasını ekip biçecek bir kimseye bırakarak başka toprakları işlemeğe giderse kendisinden **çift resmi** alınmakta idi. Çift bozan resminin çift resminden daha ağır oluşu verginin sadece gelir sağlamak değil, memleket tarımını vergi yoluyla korumak amacıyla kullanıldığını göstermeğe elverir. Tabiî bu bırakıp gitme işinde zorunlu sebepler gözönüne alınmakta idi. Şayet zorunlu sebep varsa terkedilen yer boz kalmış olsa bile çift bozan vergisi alınmamakta idi. Hattâ bazı vilâyetlerde çift bozan vergisi ancak on yıl devamlı olarak sahibi tarafından boş bırakılan topraklar için bahis konusu ediliyordu. Kimi vilâyetlerde ise toprağını ekecek bir kimseye devrederek başka bir yerde tarım yapan bir kimseden bıraktığı toprak için çift resmi alınacağı açıkça belirtilirken, bıraktığı toprağın ürününden alınan ve ürünün belli bir yüzdesi olan **öşür** alınmayıp sadece çift resmi alınmakta idi. Böylece bir başkasına devredilen toprak üstünde elde edilen ürünün belli bir yüzdesi üstünden alınan «öşür» tamamen bir gelir vergisi olarak bırakılmış ve buna karşılık intikallerin, iktisadî bakımdan mahzuru gözetilerek bunu vergi yoluyla önlemeğe gidilmiştir. Bilindiği üzere, bugün birçok memleketlerde tarım işlerinde kiracının vergi yükünü toprak sahibininkine nazaran yüksek tutmaya sebep kiracılık müessesesinin zararlı sayılmasıdır. Nitekim kiracı toprağın uzun vadede göstereceği verim kudretini kısa vadede tüketen ve bu sebeple toprağı tahrip eden bir kimse olarak kabul edilmekte ve bunu önlemek için vergiden istifade edilmektedir.

Çift bozan vergisi, meselâ «Çift öşür», «tekrar öşür» şeklini de almaktadır. Fakat bu defa maksat çift bozmayı vergi yoluyla önlemekle kalmayıp çiftliğini terketmekle beraber Sipahisinin timarında olan toprağı ekip biçerek, geri kalan zamanını başka bir toprağı ekmekle harcayan bir kimseyi mükâfatlandırmak olduğu anlaşılmaktadır. Bir kimse kendi çiftliğini terk edip başka bir toprağı işlerse kendisinden hem kendi toprağından hem de gittiği yerde elde ektiği üründen «öşür» alınır. Böylece boz kalan toprağın vereceği üründeki

devlet payı olan öşür diğer toprağın ürününden verilmiş olmakta ve «çift öşür» halini almaktadır. Ama bu kimse sipahisinin timarında tarıma elverişli yer olmasa veya bu toprakları tamamen ektikten sonra gidip başka toprakları da ekse, bu topraklarda elde ettiği üründen «tekrar öşür» alınmazdı. Yalnız «çift bozan akçesi» ile «iki öşür» arasında bir fark vardı. Çift bozan akçesi çiftini bozup başka işlerle uğraşan kimseden alınmakta, buna karşılık iki öşür çiftini bırakıp başka toprağı eken kimsenin bu yerde elde ettiği üründen alınmakta idi. Buna göre çift bozan akçesi, o zamanki deyimle bir «maktu» vergi idi, yani para olarak ödenmekte idi. Oysa öşür, bilindiği üzere, ürün olarak ödeniyordu. Bunun sebebi çiftini terkedip başka işle uğraşan bir adamın geliri, yani vergi ödeme vasıtası ürün olamıyacağı şeklinde ifade edilebilir. Bu itibarla çift bozan vergisini bir çeşit «absanteizm» vergisi, veya «başka iş» diye adlandırılan işlerin şehirde yapıldığı düşüncesiyle şehirlere akını durdurmak amacıyla alınan bir vergi olarak kabul etmek doğrudur. Tabiî bunun arkasında toprakların boş bırakılmasının memleket ekonomisine zarar vereceği fikrinin bulunduğunu da unutmamak gerekir.

Son olarak denilebilir ki, Osmanlı İmparatorluğunda tarım vergilerinin amacı sadece malî olmayıp, memleket ekonomisini yönetmek için bir vasıta olarak kullanılmak suretiyle bugünkü maliye ilmi kurallarınca «fonksiyonel vergi» den bekleneni yerine getirmek idi. Biz burda sadece «çift bozan» vergisinden söz ettik, aynı vasıflar âşâr ve haraç ile diğer zirâî vergilerde de bulunmakta idi.

●

Bu yazı muhterem hocamız Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan'ın «XV ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Zirai Ekonominin Hukukî ve Malî Esasları» adlı eseri ile diğer çalışmalarından istifade edilerek yazılmıştır.

Aşağıdaki şiir, Arjantin'de doğma büyüme kızılderili bir halk ozanının şiiridir.

Tanrıya Sorular

Bir gün sordum dedeme
Allah nerede diye.
Bir gün sordum dedeme
Allah nerede diye
Dedem sustu ve mahzun
Baka kaldı yüzüme.

Dedem tarlada öldü
Ne okundu ne yıkandı.
Yerliler götürdü gömdü
Bir kaval bir dümbelekle

Bir gün de sordum babama
Bu Allah kimmiş diye
Bir gün de sordum babama
Bu Allah kimmiş diye.
Babam sustu ve mahzun
Baka kaldı yüzüme.
Babam madende öldü
Ne okundu ne yıkandı
Yerliler götürdü gömdü
Bir kaval bir dümbelekle.

Kardeşim dağda gezer
Çiçek bile nedir bilmez.
Ter, sıtma, yılan, çıyan
Oduncunun görüp göreceği.
Kardeşime hiç sormayın
Allah nerde falan diye.
Nerden uğrayacak evine
Öyle önemli bir kişi.

Ağanın yediği ekmekte
Kan tadı var kan tadı
Ağanın yediği ekmekte
Kan tadı var kan tadı
Afyon tadı, öfke tadı, ter tadı
Düşkünlük ezginlik tadı.
Allah tanrıları korurmuş
Korur mu korumaz mı bilmem
Ama nerde yemek yer bilirim Allah
Ağaların masasında.

Ben yollarda türkü söylerim
Garipler mahpuslar için türkü
Halkın dertlerini söylerim
Ama halk benden daha iyi söyler
Tanrıdan daha önemli
Bir şey var bu dünyada
Kan tükürmemeli kimse
Başkası bal börek yiyecek diye

Atahuallpa Yupanqui

Bu yazı, memleketimizde bulunan Bolivya'lı bir uzmanla yaptığımız bir açık oturumdaki konuşmadan özetlenerek alınmıştır.

Bolivya'da Toprak Reformu

Toprak reformu nedir? Sözlüklere bakacak olursanız, her biri başka bir açıklama verir. Larousse, örneğin, toprağın büyük toprak sahiplerinin elinden alınması ve topraksız köylüye dağıtılmasıdır der. Bir Alman sözlüğünde bu dağıtımın toprağı eski haline getirmek için yapıldığı yazılıdır. Yani bir zamanlar çiftçinin elinde bulunan toprak büyük toprak sahiplerinin eline geçmiş, toprak kanunu bunu eski sahiplerine yeniden geri vermeğe yarar. Her memlekette toprak reformu o memleketin veya bölgenin özelliklerine uyarak başka başka biçimlerle belirir.

Toprak reformu ile çeşitli amaçlar gözetilir. Bunlardan biri sosyal adaleti sağlamaktır. Ne var ki yalnız adaleti gözeten toprak kanunları başarı ile sonuçlanamaz. Toprak reformu sanayiin gelişmesi ile atbaşı giden bir düzen içinde yapılmalıdır. Bu başarıyı yalnız Amerika Birleşik Devletleri sağlıyabildi denebilir. A.B.D. köylünün yaşama seviyesini ve istihlâk gücünü sanayi istihsali ile denk getirmek yolunu bulmuştur.

Toprak reformu yalnız bir kanun meselesi değildir. Tarım köylünün geçim aracı değildir sadece, tarımla uğraşmak bir yaşama tarzıdır, sosyal bir yapıya, bir çok kültür gelenek ve göreneklerine dayanır. Bu yerileri hesaba katmadan yapılacak salt hukuk yönünden bir reform yüzeyde kalır, üstelik de tehlikeli karışıklıklara yol açabilir. Herhangi bir toprak reformuna girişmeden, üç alanda derine giden incelemeler yapmak gerektir: hukuk, ekonomi, toplum ve kültürü.

Toprak reformunu yaparken, izlenecek doktrin akımı da kesinlenmelidir. 20 nci yüzyılın başında Avrupa toprak reformlarına girişirken, liberal düşünüşün etkisi altındaydı. Sosyal adaletin gerçekleştirilmesine uğraşılıyordu. Amaç fazla toprağı olanın az toprağı olana bu fazlayı vermesiydi. Ne var ki bazı memleketlerde nesnel koşullar liberal toprak reformuna elverişli değildir, o memleket insanları liberal tip reforma eğilim duysalar bile. Küçük toprak bölümleriyle yeterince üretim elde edilemiyeceği yerler vardır. Küçük mülk usulü makineleşmiş tarım sistemi ile çatışmaya girer. Eski ve yeni usuller birbiriyle çarpışır. Makineli tarımı küçük topraklarda tatbik etmek zordur. Buna devlet yardımiyle veya kooperatifler yoluyla başvurulursa, izlenen yön bakımından bir çatışma meydana gelir. Bir yandan özel sermaye, bir yandan da kollektif veya kooperatif sistem. Bu iki sistemin bağdaşması idarî, malî, hattâ psikolojik problemlere yol açar. Bu problemler gerçi çözülemiyecek problemler değildir, yeter ki tutarlı, sağlam bir devlet programına bağlanabilsinler.

Ne var ki, bazan devletin yararları ile küçük işletme sahibinin yararları arasında ayrılık olabilir. Devletle özel işletme ekin çeşitleri bakımından ayrı görüşler savunabilirler. Toprak sahibi en çok gelir getiren ekin çeşidini seçer, bunlar devletin tarım politikasına uymıyabilir. Örneğin Birleşik Amerika Devletlerinde ekilecek topraklar büyük çoğunluk olduğu ve bu topraklar özel işletme yoluyla işletildiği halde, devlet milletlerarası tarım politikasını korumak için özel işletmeye etki yapmak zorunda kalmıştır. Bir ara bu devlet Arjantin ile Uruguay'ın rekabetine karşı gelebilmek amacıyla hayvancılığa önem verilmesini sağlamak yoluna gitmiş ve et üzerine prim koymuştur. Hattâ propaganda çarelerine de başvurulmuş, Arjantin ve Uruguay hayvanlarında hastalık olduğu ileri sürülmüştür. Hayvancılığın fazla gelişmesi ile süt, yağ ve peynir üretiminde bir fazlalık belirmiş, bu fazlalığı Amerika dışarıya sürmekte sıkıntı çekmiştir. Aynı problemle buğday alanında karşılaşılmıştı. Gün gelmiş ki Amerika buğday stoklarını armağan yoluyla bile tüketmek çaresini bulamamıştır. Bolluk içindeki bir memleketin ürün fazlasını yokluk içinde bulunan memlekete satması, yahut da satamaz-

sa armağan etmesi mantıklı görünür, oysa ki buğday üreten başka memleketlerle olan karşılıklı anlaşmalar buna engeldir. Toprak sahibinin piyasa ve piyasanın hareketleriyle ilgilenmesi devletle özel işletme arasındaki yön ayrılığını giderebilir, ama küçük toprak sahibi çoğu zaman buna yanaşmaz.

Yeni bir hükûmet iş başına veya yeni bir parti iktidara gelince, köylüyü memnun etmek için bir toprak reformuna girişir. Topraklar bölünüp, dağıtılır, ne var ki çoğu zaman yeni, verimli bir üretim sistemi kurulmadan, eski bir sistemin yıkılmasına gidilir. Bu sebeple meydana gelen karışıklıklar sonucunda üretimin düştüğü görülür. Sistem iyice uygulanıncaya kadar karışıklık süregider.

Toprak reformu üstüne bu genel görüşlerden sonra, memleketim olan Bolivya'nın durumuna geçelim. Bolivya'daki toprak reformunu anlamak için bu bölgenin kısa bir tarihçesini çizmek gerekir. Bolivya Andes dağlarının meydana getirdiği yüksek yaylaları kaplar. Bolivya 16 ncı yüzyıla kadar İnka imparatorluğunun merkeziydi. İnkalar tarımı hem teknik, hem de üretim alanlarının yaygınlığı bakımından çok gelişmiş bir hale getirmişlerdi. Bununla da kalmamışlar, toprak kaymalarını önleyici çareler bulmuşlar: dev çabaları ile bayırları 80 santimetrelik teraslar halinde sıra sıra kazmışlar ve çok az yağmurla bile bol ürün almağı başarmışlardı. Kızıl derililer için tarım toplumda köklü gelenekleri olan tanrıya tapınmanın bir yoluydu, nitekim tarımın başladığı mevsim dinsel törenler tertiplenir, İnka imparatoru elinde altından bir orakla ile kazma işine başlar. İnsanın toprağa olan bağlılığını belirtmek için şarap sunuları yapılır. Bolivyalı bugün bile, ilk damlalarını yere dökmeden, şarap kadehini ağzına götürmez.

İspanyollar gelip bu sosyal bünyenin üstüne yerleştiler. İnkaların altın, gümüş ve değerli taş olarak varlıkları üstüne göz kamaştırıcı masallar dolaşıyordu. İspanyollar İnkaların sarayları, tapınakları ile birlikte bu servetlerini de ele geçirmeği umuyorlardı. İnkaların gözünde altının ekonomik bir değeri yoktu, altın tanrıya ve güneş tanrının yeryüzündeki temsilcisi olan imparatora armağan olarak sunulmağa yarardı. Madenler ise kocaman bir maden kooperatifi şeklinde işletilirdi.

Bolivya'ya ayak basan İspanyolların derdi günü altın elde etmek oldu. Bu konuda hoş bir masal anlatılır: İspanyollar esir aldıkları İnka imparatorundan ne kadar altını varsa hepsini vermesini istemişler, imparator size üç oda dolusu altın verirsem, beni serbest bırakır mısınız, diye sormuş. Bırakacaklarına söz vermişler. Ne var ki üç oda dolusu altını görünce, İspanyolların gözleri dönmüş, daha nice nice servetler saklıyor diye İnkayı kılıçtan geçirmişler. İspanyollar tarım işlerine hiç önem vermeden madenleri işletmeğe girişmişler. Bu iş için de İnkaların zamanından beri süregelen «la mita» diye bir kolektif çalışma usulüne başvurmuşlar. Kızıl derilileri madenlerde bir yıllık kolektif çalışmaya zorlamak İnkalar zamanında da gelenekti.

Ne var ki Latin Amerikaya yerleşen İspanyollara İspanya kıralı dinsel görevler yükledi. Bunların biri de «enconenda» denilen din propagandası yapmaktı. Her İspanyol asılzadesi birkaç bin kızıl deriliyi buyruğu altına alıp, bunları dini bütün katolik yapmak için uğraşmalıydı. Asılzadenin ilk işi buyruğu altına giren kızıl derililerin ellerinden topraklarını almaktı. Toprağından yoksun yerli, haftanın 5 günü yeni efendisi için, iki günü de kendisi için çalışmak zorundaydı. 1824 te Bolivya bağımsızlığa kavuştu, ama bağımsızlığını elde etmek için yaptığı ayaklanma asıl yerli halkın ayaklanması değildi. Melezler sınıfı Avrupadan gelme İspanyollara karşı ayaklanıyorlardı. Melezler idareyi ele alınca, durumda hiç bir değişiklik olmadı. Toprağı işliyen 400-500 kızıl derili ile enconenda'lar İspanyolların elinden melezlerin eline geçti. Bu durum Bolivya'da 1952'e kadar olduğu gibi kalacaktı. Peru, Kolombiya ve Venezuela'da bugün bile değişmiş değildir. Topraklar, üstündeki toprağa bağlı kızıl derili ırgatlarla birlikte satılıyordu. İspanyol efendilerinden ayrılıp da sözde bir bağımsızlığa kavuşan kızıl derililerse eski hallerinden bin beter bir duruma düştüler. Büyük toprak sahibi ırgatlarını korumağı âdet edinmişti. Toprak sahibi ile ırgatları arasında bir yarar birliği vardı çünkü. Bu birlik dağılınca, kızıl derililer her türlü saldırışa karşı silâhsız kaldılar.

1932 ile 1935 arasında Paraguay'la Bolivya arasında Şako harbi patladı. Kavga petrol içindi. Bolivya bu savaşa on

bin kadar kızıl derili gönderdi. Öbür tarafın askerleriyle kızıl derililer yüz bini buluyorlardı. Bunlar ilk defa bu kadar kalabalık olarak buluşmuşlardı. Birden büyük bir kuvvet olduklarını anladılar. Çarpışan iki memlekette en canlı kuvvet kendileriydi. İstismara bir son vermek emeliyle memleketlerine döndüler. Genç ve yaşlı kuşaklar arasında büyük bir tartışma oldu. Yaşlılar asırlık tecrübelerine dayanarak boyun eğmeğe kararlı idiler, herhangi bir ayaklanmanın boş olduğunu söylüyorlardı. Gençler ayaklanma fikrini gitgide yaymak yolunu tuttular, ama asıl başarıyı yaşlı kuşaklar göçüp kendileri lider oldukları zaman elde ettiler. Kızıl derililer millî bir teşkilât kurdular. İlk sonuçlar 1945'te alındı: cumhurbaşkanlığına giren kalabalık bir kızıl derili grupu kızıl derililerin büyük bir kongresini istemekteydi. 1952'de Bolivya ordusu kızıl derili maden ve tarım işçilerinden meydana gelen bir orduya yenildi.

İhtilâlci ve milliyetçi bir hükûmet iş başına geçti. Siyasî ihtilâlden iki gün sonra toprak reformu ilân edildi. Büyük toprak sahipleri topraklarından kovuldu. Toprak reformu, toprak, toprağı işliyenin malıdır ilkesine dayanıyordu. Büyük topraklar bölünecekti, ancak eski toprak sahibi bölgeye ve iklime göre belli bir toprağı elinde tutabilecekti. Geri kalan topraklarının istimlâk bedeli kendisine 25 yılda ödenecekti. Dağıtılacak topraklar da bölge ve iklime göre ölçülüyordu.

Bu reform hiç bir zaman gerçekleştirilemedi. Bolivyanın kadastrosu yoktu. Kadastroyu yapmak için kırk elli bin topografya uzmanının iş başına getirilmesi gerekiyordu. Bolivyada o zaman topu topu 7 topograf vardı. Bunlar dışardan getirtilse bile, kullanacakları teodolitler binlerce dolara mal olan araçlardı. Dağıtım gelişi güzel yapıldı, daha doğrusu köylü kendi gücüyle toprağı ele geçirdi. Mesele **de facto** çözüldü. Sonuç pek parlak olmadı. Haftanın beş günü efendisi için, iki günü kendisi için çalışmaya alışık ırgat toprağa sahip olduktan sonra da, haftada iki üç gün çalışmakla yetindi. Bu çalışma ile geçimini sağlamağa alışmıştı bir kere. Yaşama standardını birdenbire yükseltmek aklından bile geçmiyordu. Toprak üstündeki emek gücü birden iniverdi, üre-

tim de bu orantıda azaldı. Yeni toprak sahibi köylü ürününü piyasaya sürmekte de büyük güçlüklerle karşılaştı. Eski sistemde ürünü pazara taşıtmak büyük toprak sahibinin işiydi. Şimdi köylü taşıt bulamadı. Sonunda kendi geçimini sağlıyacak bir üretimle yetindi. Reformdan iki yıl sonra garip olaylar oldu: patatesin ilkin üretildiği Bolivya'da reformdan önce bire on sekiz - yirmi orantısında ürün alınırken, reformdan iki yıl sonra memlekete Hollanda'dan patates getirtmek zorunda kalındı.

Bolivya'da yaşadığım bu toprak reformu bana liberal teorilerin büsbütün yanlış olduğunu göstermiştir. Toprak reformu büyük toprak sahibini ortadan kaldırmakla başarılamaz. Bunlar gidip de meydanı boş bıraktıkları zaman yerlerine devlet otoritesinin geçmesi gerekir. Geçemezse, kötü olur. Nitekim Bolivya'da büyük toprak sahiplerinin yaptıkları yatırımlar vardı, bunlar işletilmez hale geldi. Küçük endüstri geriledi. Hayvancılık çok kötü duruma düştü. Binlerce at, öküz, inek kesildi. Devlet kooperatifler kurma yoluna gitti gerçi, ama kooperatif kurma bir bilgi, bir uzmanlık işidir, idarecilere lüzum gösterir. Bolivya yerli işler bakanlığı kooperatif kurma işine girişti, 3700 kadar kooperatif de kuruldu. Ama bunlar köylülere bırakıldığı zaman, idarecileri arasında anlaşmazlıklar, kavgalar çıktı, neticede hiç bir kooperatif çalışamadı, tutunamadı. 2956-57 yıllarında başı boş kalan köylünün başına bir de eşkiyalar üşüştü. Şehirlerden uzak bölgelerde köylüyü korkutarak istismar eden gangsterlik aldı yürüdü.

Görülüyor ki, Bolivya'da toprak reformu kâğıt üstünde başarılı gibi görünen, eski düzeni yıkma bakımından iyi, yeni bir düzen kurma bakımından kötü ve verimsiz bir sistemdir. Gerçi Bolivya Lâtin Amerikanın en ileri, en kesin toprak reformunu yaptı, bu bakımdan Fidel Castro'dan da daha ileri gitti. Üstelik Amerika Birleşik Devletleri ile çok iyi geçinme yolunu bulduğu için, onun desteğinden her zaman yararlanmıştır. Amerikalı maden şirketlerinin devletleştirilmesi Bolivya'da kolayca alınmış bir tedbir oldu. Reformun gene de başarılı olamaması memleket ekonomisinin yeter derecede incelenmemesinden ileri gelir. Yeni kurulan toprak siste-

minin üretimi azaltmaması çareleri aranmalı, toprağın dağıtımı bu hedefe göre ve memleket ekonomisine yararlı olabilecek bir doktrin çerçeveleri içinde yapılmalıdır. Toprak reformu teknik bir meseledir. Tarım Bakanlığı reformun gerçekleşme tekniğini iyice kesinlemeli ve uygulamalıdır. Eski bir sistemden, yeni bir sisteme giren çiftçiyi yetiştirmek gerek. Bu da uzun boylu çalışmaları gerektirir. Kooperatifler kurulacaksa, kooperatifleri işletecek uzmanları bulup görevlendirmelidir. Kooperatif bahsinde bence taşıt kooperatiflerine geniş bir yer verilmelidir. Eski toprak sahibini bir anda uzaklaştırmanın da doğru olmadığı bir çok örneklerle görülür. Çinin toprak reformunda iyi sonuçlar alması ve üretimini birkaç yıl içinde çok daha yüksek bir seviyeye çıkarabilmesi işletmede eski toprak sahibine pay ve ödev verdiğinden ileri gelmiştir. Her memleketin kendi koşullarına göre bir yol tutması gerek, yeter ki bu yol iyice etüd edilmiş olsun ve kurulacak sistemin gerçekleşebilmesi için teknik koşulların hepsi yerine getirilebilsin.

Özetliyen: A. E.

YAKINDA ÇIKIYOR

1. Denemeler

J. Paul Sartre

Çevirenler: S. Eyuboğlu - Vedat Günyol

2. Kültür ve Özgürlük

John Dewey

Çeviren : Vedat Günyol

Çan Yayınları

Toprak Reformu ve İtalyan Köylüsü

1944 yılından sonra İtalya'da köylülerin yaptıkları çeşitli mücadeleler bir toprak reformunun gerekliliğini açıkça ortaya koymuştu.

Sicilya'da, Po deltasında ve İtalya içlerinde, ulusun en yoksul tabakasını teşkil eden köylülerin başkaldırmaları, toprak reformunu en önemli politik ve toplumsal mesele haline getirmişti.

1944, 1947 ve 1949 yıllarında halk kitleleri, ağaların topraklarına saldırınca, hükûmet iyi ekilmeyen toprakların köylü kooperatiflerine geçici bir zaman için verilmesini kabul etti. Böylece, Güney İtalya'nın en yoksul köylüleri 200 bin hektar toprağı, ağaların elinden almış oldular.

Kendilerine iş verilmesini isteyen Braccianti'lerin (ırgatlar) zoruyla, hükûmet elemeğinin kullanılmasını ve ırgatların yerleştirilmesini zorunlu kılan iki kanun çıkardı.

Boş toprakların işgal edilmesi, iş ve ücret konusunda yapılan mücadeleler, ortakçıların hoşnutsuzluğu, 1949 ile 1950 yıllarının büyük çatışmalarına yol açmış ve İtalya'da toprak reformu için yapılan savaşın kesin sonuçlara ulaşmasını sağlamıştır. Bu arada 1949 yılında Melissa'da hükûmet tarafından on köylünün öldürülmesinin çok etkisi olmuştur.

Bu olaydan sonra hükûmet bir toprak kanunu çıkardı. Kanun sadece sila ve Crotone bölgelerini ilgilendiriyordu. Toprakları üçyüz hektarı geçen ağaların arazileri alınıp yoksul köylülere dağıtılıyordu. Dış görünüşü bakımından devrimci

bir kanun gibi gözüken bu karar aslında yine ağaların işine yaradığı için muhalifler tarafından kıyasıya eleştirilmişti.

Çok geçmeden, hükûmetin Sila ve Crotone bölgelerinde yapmağa kalkıştığı reformun halk kitleleri yararına olmadığı ortaya çıkmıştı. Hükûmet köylülerin yalnız bir kısmına toprak veriyor ve üstelik bu toprak karşılığında yüksek fiyatlar istiyordu. Yoksul köylülerin bu şartları gerçekleştirmeleri mümkün değildi.

Yoksul köylüler, hükûmetin kendileri için yararlı olacak bir kanun çıkarmıyacağını ve işi uzatmağa kalkışacağını açıkça görmektedirler. Bu bakımdan, asıl ödevin kendilerine düştüğünü ve hükûmete baskı yapmak için halk hareketlerine girişmenin zorunlu olduğunu anlamışlardır.

Hürriyet, ilerleme ve barış dostu olan bütün İtalyan'lar, genel ve etkili bir toprak reformu yapılmadıkça, İtalya'nın ne politika, ne de ekonomi bakımından gelişemiyeceğini düşünüyorlar. Bu yüzden, İtalyan köylüsü, işçiyle birlikte savaşmağa devam ederek, büyük toprak sahiplerinin arazisini yoksul köylünün malı haline getirene kadar direnmeğe karar vermiş bulunuyor.

Derliyen: M. A.

YENİGÜN YAYINLARI

- **Hacı Murat**

  L. Tolstoy. Çeviri: Z. Baştımar. F. 5 lira

- **Köylüler**

  A. Çehov. Çeviren: Z. Baştımar. F. 4 lira

- **Çehov'un Hayatı ve Sanatı**

  Yazan: Z. Baştımar. F 3 lira

- **L. Tolstoy'un Hayatı ve Eserleri**

  Yazan: Z. Baştımar. F. 4 lira.

Küba'da Tarımın Islahı

R. Dumont

Bir devlet başkanı tarımın ıslâhı konusunda, sabahın erken saatlerine dek bir radyo konuşması yapsın, bu konuşmayı köylünün üçte biri izlesin, ve tam metniyle ertesi gün bütün gazetelerin üç sayfasını baştan başa kaplasın! Bir batı ülkesinde düşünlemiyecek bu olayı Fidel Castro, 11/12 Ağustos gecesi, yeni tarım kooperatifleri tasarısı hakkındaki açıklamasiyle gerçekleştirmiştir.

Bu açıklama gereğince, ilerideki şeker kamışı kooperatifleri tarım ile hayvancılığı birleştirecekler, hektar başına verimin arttırılmasıyla kamış yetiştiren toprakların bir kısmının besi ürünlerine ayrılması sağlanacak. 1400-1800 hektar toprak kapsayıp, 120-150 kadar aileyi birleştiren bir kooperatifin, yılda 500 domuz üretebilmek için, 200 ineği, 50 domuzu olması gerekirmiş. Buna bağlı olarak Kastro, konuşması sırasında, hazır bulunan 660 kooperatif başkanının her birine, 20 ineğin bedeli olarak 2000 pesosluk çekler dağıtmıştır. Bu hareketten Maliye Bakanı haberli miydi? Ne de olsa, bir devlet başkanı için, haber vermeden Millî Hazineden 330.000 pesos çekebilmek çok önemli bir yetki!

Söylevde öne sürülen fikirlerin çoğu her ne kadar Fransız uzmanı Dumont'un raporundan alınmışsa da, bunlar Kastro tarafından yeni baştan düşünülmüş, geliştirilmiş ve Küba'nın bünyesine uydurulmuştur. Örneğin, uzmanın raporunda, her kooperatif, bugüne dek zenginlere özgü taro, manyok ve Avrupa sebzelerinin yetiştirildiği bir bostan ile köylünün

meyve gereksemesini karşılayacak büyük bir bahçenin bakımını üstüne alacakken, Kastro, okul çağındaki çocukların ders dışı saatlerini bu işe ayırmalarını istemiştir. Az gelişmiş ülkelerin tümünde çocuklar, daha küçük yaşta, tarlalarda etkin olarak çalıştırılırlar. Bunların birden ve toptan üretici niteliklerinden uzaklaştırılmaları ana babalarının hoşuna gitmiyeceğinden bu hal yoluna gidilmiştir.

Kastro, bu söylevinde bir de siyasî gaye gütmüştür: Küba piskoposlarının, tarım reformu ile toplumsal değişikliklere hakkını verir gözüken, fakat ayni zamanda (komünizmin ülkeye hızla yayıldığından) yakınân, 7 Ağustos tarihli mektuplarına karşılık vermek. Ve demiştir ki: «Devrim aleyhtarları bugün, dinle, kiliseye sığınarak savaşıyorlar. Halkımız ise devrimci hükûmetin dine olan saygısını bilir. Yoksula ihanet İsa'ya ihanettir.»

Fidel'in sabahın 2'sinde söylediği bu son sözler, yeni rejimin etken propaganda kolu sayesinde saat 9'da her yerde bir slogan haline girmişti.

Kastro'nun sayfiye evi, adanın güneyinde Cienaga da Zapata adındaki bataklığın kenarında ve Kastro'nun yaptırmakta olduğu büyük turistik siteye bitişiktir. Bataklıkta 700 kadar timsah yaşamaktadır. Bunlar türeyip çoğalınca, — Kastro, bataklığı, hayal yordamiyle daha şimdiden 100.000 timsahla dolu görmektedir — 1915'te timsahların adadan yok olmasiyle ham maddesini Kolombiya ve Venezuela'dan sağlamak zorunda olan deri sanayiini besliyecekler.

Kastro, kendisini ziyaret eden bir uzmana yaptığı açıklamaya göre, en son tasarısı, hayvancılığın gelişmesini sağlıyacak 27/40.000 hektarlık muazzam devlet çiftlikleridir. Kendi çizdiği krokilere göre düzenlenecek olan bu çiftliklerde, özellikle kırların tarla olarak işlenmesi yoluna gidilecektir.

Son aylarda tarımcılık alanında büyük hamleler yapan Küba, bundan sonra da elbet birtakım güçlüklerle karşılaşacaktır. Ancak, ihtilâlden evvel üretimi o denli düşükki, tarım bugün Küba'da, varolan yanlışlıklara rağmen ilerliyecek, bu «küçük» ihtilâlin Amerika kıtasındaki yankıları şaşırtıcı olabilecektir.

Derliyen: J. Ü.

Romanya'da Toprak Reformu

Romanya'da girişilen toprak reformu, derebeylik kalıntılarını silip süpürmüş ve bunun yerine kişisel küçük çiftlikleri çıkarmıştır. Kapitalist memleketlerde rastlanan biçimdeki büyük ve modern tarım işletmelerine, sayıları pek az olmakla beraber, dokunulmamış ve bunlar devlet çiftliği ya da deneme merkezleri şekline sokulmuştur.

Toprak reformu, köylü tabakasının en yoksullarının durumunu kısa zamanda düzeltmiştir. Verimsiz topraklar üstünde çalışmaya mahkûm olan, hiç toprağı olmayan köylülerle tarım işçileri reformdan özellikle yararlanmışlardır. Ancak, kişisel işletmeciliğin ister istemez sınırlı oluşu ve ilkel bir zenaatcılığın ortaya koyduğu araçlarla yetinmek durumunda bulunması, verimi düşürmüştür. Savaşın yol açtığı yokluklar yüzünden o tarihlerde bu tekniğin dışına çıkmaya imkân bulunamazdı. Büyük ölçüde makineli üretim araçları sağlanıncaya kadar yapılması gereken bir çok işler vardı.

Kişisel köy ekonomisinin büyük çapta uygulanması, pazara götürülen tarım ürünlerinin azalmasına yol açmaktadır. Köylü kendi toprağının bütün ürününü ele geçirince, eskiye kıyasla bu ürünün daha büyük bir kısmını kendi ihtiyacına ayırmağa başlamış ve böylece kişisel durumunu düzeltmiştir. Ancak üretim geri bir teknikle elde edildiği sürece köylünün durumunun alabildiğine gelişmesi de imkânsızdır. Bunun sebebi, sanayi kolunda çalışanların artması, onların da durumlarının düzelmesi ve dolayısiyle piyasaya daha çok tarım ürünü sürülmesi zaruretidir. Romanya'da şehir ve sanayi merkezlerinin nüfusu 1948 yılında 3 milyon 800 bin iken, 1955 de bu rakam 5 milyon 500 bine yükselmiştir.

Demek oluyor ki ortada bir «boğum noktası» vardır. Bunu önlemenin ilk şartı, tarım üretimini alabildiğine arttırmaktır. Fakat köylü ilkel bir zanaatcılığın ortaya koyduğu ilkel araçlarla çalışmaya mahkûm kaldıkça, makineli tarım araçları yapımı, ihtiyacı karşılayacak ölçüde arttırılmadıkça, yukarda sözünü ettiğimiz «boğum noktası» nın ötesine geçmek imkânsızdır. Modern teknik araçları kullanmak, kollektif iş şartlarının uygulandığı büyük işletmelerde mümkündür. Bunun için de kişisel işletmeciliğin yerini, kapitalist sistemdekilere benzer büyük teşebbüsler alacaktır. Halk demokrasilerinde pek tabiî olarak bu yola gidilmemiş, kişisel küçük teşebbüslerin ortaklaşa çalışmalarına imkân hazırlanarak büyük tarım işletmeleri vücuda getirilmiştir.

Bunun gerçekleşmesi için, her şeyden önce, endüstri kollarının köylere büyük çapta makineli araç sağlaması şarttır. Üstelik iş, teknik araçları sağlamakla da bitmiyor. Köylüyü ortaklaşa çalışmaya ikna edebilmek için gayet sabırlı davranmak, akla gelmiyecek karşı koma belirtilerini yok etmek lâzımdır. Bu yolda karşılaşılması zarurî olan güçlüklere bakılarak kollektif tarım işletmeciliğinin başarılı sonuç vermediği ileri sürülebilirse de, bu yanlış bir teşhis, yersiz bir iddia olur. Toprak reformu, Sovyetler Birliğinde, Romanya'dakine kıyasla çok daha zor şartlar altında gerçekleştirilmiştir.

Romanya şimdiye kadar iki toprak reformu geçirmişti. Birincisi 1907 deki büyük köylü ayaklanmalarının sonunda yapılmıştı. Kuramsal olarak bu toprak reformu 6 milyon hektarlık bir toprak alanı üzerinde uygulanmıştı. Gerçekte, bu ilk deneme pek dar, pek sınırlı bir istimlâkten başka bir şey değildi. Tarım dâvası bu ilk reform ile çözülmediği gibi, girişilen bu teşebbüsün doğurduğu bir takım çekingenlikler rejimin gerçek demokrasiye doğru gelişmesi ihtimallerini de baltalamıştı.

Birinci Dünya Savaşı sonunda girişilen ikinci toprak reformu da, aşağı yukarı, yine 6 milyon hektarlık bir alan üzerinde uygulanmış, köylünün gerçek isteğini karşılamamakla beraber, birinciye kıyasla çok daha önemli sonuçlar doğurmuştu. Romanya'da girişilen bu ikinci reform, memleketin Rusya'ya yakınlığı dolayısiyle, aynı tarihlerde Orta Avrupa'-

nın bazı memleketlerinde istenen reformlardan çok daha müspet olmuştur. O tarihlerde iktidarda bulunan Romen hükûmeti, Rus ihtilâlinin kendi topraklarına bulaşmasını önlemek amacı ile köylüye bir hayli taviz vermiştir. Savaş sonrasının ihtilâl dalgası yatışmaya başlayınca hükûmet, verdiği tavizlerin hemen hepsini, yavaş yavaş geri almakta tereddüt etmemişti.

Romanya'da en dikkate değer ve gerçek anlamına en uygun toprak reformuna 1945 yılından sonra girişilmiştir. Groza hükûmetinin, iş başına geldikten 15 gün sonra uygulamaya başladığı toprak reformu, derebeylik kalıntılarına son yumruğu indirmiştir.

Toprak mülkiyeti en çok elli hektara indirildi. Büyük toprak sahiplerinin elinden böylece alınan 1 milyon 400 bin hektarlık toprağın üçte ikisi topraksız köylüye dağıtıldı. Bunun üçte biri de büyük ve modern işletmeler kurması için devlete bırakıldı. Devlete bırakılan bu üçte bir payın hatırı sayılır bir parçasını ormanlık arazi teşkil ediyordu. Bu arada, savaş sırasında cinayet işliyenlerin, işgal orduları ile işbirliği yapanların, ya da nazi orduları ile çekip giden vatan hainlerinin topraklarına da el kondu.

1948 de yapılan tarım sayımı, Romen köylerinin reformdan sonraki sosyal yüzünü ortaya çıkarır.

3 milyon işletmeden üçte ikisi — ki ekilmiş toprağın aşağı yukarı üçte ikisidir — 5 hektar ve daha az ölçüdeki çiftliklerdi.

2 Mart 1949 da çıkarılan bir kararname ile eskiden kalma geniş mülkiyetin son parçaları da silinmiş oldu. 1949 yılı başında memleket nüfusunun yüzde seksen beşini teşkil eden köylülerin durumu şöyleydi :

Tarım işçileri: Devlet çiftliklerinde çalışanlar da dahil olmak üzere 250 bin. (1935 de 1 milyon 200 bindi.)

Yoksul işçiler: (Yüzölçümü 3 hektarlıktan daha az olan çiftlikler). İşletenlerin yüzde 57 si, tarıma elverişli toprağın 1/4 ünü kullanıyordu.

Orta halli köylüler: (Bunların toprakları 3-10 hektar arasındadır.) İşletmelerden yüzde 34 ü, tarıma elverişli toprağın yarısına sahiptir. Tarım araçlarının da aşağı yukarı yarısını

elinde bulunduran bu topluluk, satışa çıkarılan hububatın 3/5 ini piyasaya sağlar.

Zengin köylüler: İşletmecilerin yüzde 5.5 i, tarıma elverişli toprağın 1/4 ünü elinde tutar.

İşe yarar 22 milyon hektarlık topraktan, 1945 deki duruma göre, 8 milyon hektarı, işe yaramaz ve işlenmeyen topraklardı. (Bataklıklar, kurak topraklar ya da kayıp giden topraklar.) Bu yirmi iki milyon hektarlık araziden 10 milyon hektarı işlenmişti.

Gene 1948 sayımına göre, memlekette 1 milyon sapan ve aşağı yukarı 10 bin traktör vardı. Bu şartlar içinde toprak reformu, köylünün en yoksul tabakasının durumunu, tartışma götürmez biçimde düzeltmişti.

Küçük toprak sahibi (bunu söylemeye bile lüzum yok) kendi istihsal ettiği ürünü kullanarak çok daha iyi beslenmektedir. Oysa aynı adam, başkasının buyruğunda çalışan sefil bir toprak işçisi olduğu günlerde tabiî buna imkân yoktu.

Bütün bu gelişmelere bağlı olarak, tarımın makineleştirilmesi de, Romen köylüsüne yeni olanaklar sağlamıştır. Böylece elde edilen fazla tarım işçisi, memleketin endüstri kalkınma alanına aktarılabilmiştir.

Zengin köylülerin elinde bulunan çiftliklerin ürünü, memleket ekonomisine faydalı olmakta özelliğini sürdürmektedir. Zaten Romen hükûmeti bu çiftlikleri hemen ortadan kaldırmak değil, bunların sayısını azaltmak niyetindedir. Gerçi bu çiftlikler, kollektif işletmeler millî ihtiyacı tamamen karşıladığı gün ortadan kaldırılacaktır.

Toprak reformuna girişilen bir çok memleketlerde olduğu gibi, Romanya'da da bu işin oldukça ağır tempolu ya da uzun vâdeli bir gelişme göstermesinin sebebi, tarım alanına yapılan yatırımların, ağır endüstriye yapılan yatırımlara kıyasla ikinci plânda kalmasıdır.

Derliyen: J. Ü.

Dünyada Toprak Durumu

Son on yıl içinde Orta Doğuda büyük değişiklikler oldu. Mısır'da devrimden sonra toprak reformu yapıldı. Suriye'de makineli tarıma girişildi ve Irakta da geniş çapta sulama işlerine başlandı.

Her memleketin ilerleme, yenileşme şartları kendi ekonomik bünyesinden doğuyor. Mısır'da gelişmiş bir tarım vardı. Bundan dolayı Mısır'da toprakta çalışanların hayat seviyesini yükseltmek için toprağı dağıtmaktan başka çıkar yol yoktu. Suriye'de ise tarımın verimini yükseltmek gerekti ve Irak'taki gayet güç tabiat şartları ancak geniş sermaye yatırımı ile tarıma elverişli bir hale sokulabilirdi.

Bu ilk ihtiyaçlar karşılandıktan sonra, yeni bir takım öncelikler doğuyor. Mısır'da siyasî devrim zorunlu ve onu takip eden toprak reformu birinci aşama idi. Gelirin daha eşit bir şekilde dağıtılmasını sağladıktan sonra hükûmek işsizlik sorununu ele almış ve özellikle millî gelirin artması için Büyük Baraj'ın yapılmasına ve yeni sanayileşme işlerine girişmiştir. Suriye ve Irakta ise millî gelir gittikçe artmakta olduğu için gelirin daha eşit şartlar içinde dağıtılması ve dolayısiyle bir toprak reformunun zorunluğu belirmektedir.

Doreen Warriner toprak reformu sözünün anlamı üzerinde bunları söylemektedir :

Normal bir şekilde bu söz tarım işçileri ve küçük çiftçilerin yararına büyük toprakların dağıtılması anlamına gelir. Bu gibi reformlarda, büyük topraklar küçük parçalara ayrılır (iki Dünya Savaşı arasında doğu Avrupa'da olduğu gibi) veya bir çok Asya memleketlerinde olduğu gibi toprak, ağanın elinden alınır ve üzerinde çalışan yarıcılara verilir. Birin-

cide, toprak gerçekten bölünür ve o zaman tarımın şeklinde ve çapında bir değişiklik olur. İkincide tarım çapında hiç bir değişiklik olmaz, çünkü toprak zaten küçük parçalar halinde işleniliyordu. Her iki halde en önemli değişiklik gelirin daha eşit bir şekilde dağıtılmasıdır. Amaç da daha büyük toplumsal eşitliktir.

Geçmişte toprak reformlarının amaçları tamamen toplumsaldı. Doğu Avrupada ve Meksika'da köylülere toprak dağıtılıyor, fakat toprağı işletmek için kolaylıklar sağlanmıyordu.

Şimdi Amerikadan yeni bir reform anlayışı gelmektedir. Bu anlayışa göre, köylüyü yalnız toprak sahibi yapmak yetmez. Ona aynı zamanda krediler, teknik yardımlar ve daha büyük emniyet şartları sağlamak gerektir.

Birleşik Amerika ilk defa 1950'de toprak reformunu resmî dış siyasetinin programına koymuş ve bu şekilde o zamana kadar yalnız komünistlerin elinde olan bu siyasî silâhı kullanmağa başlamıştı. Amerikan görüşüne göre toprak reformu sadece bir toplum olayı değil, aynı zamanda da bir tarım siyaseti sistemidir.

Bu yeni anlam yüzünden «toprak reformu» teriminin anlamı biraz gölgelenmiştir. Meselâ, Birleşmiş Milletler zaman zaman toprak reformunun gelişimi üzerine türlü raporlar yayınlamaktadır. Fakat bu raporlarda, yalnız toprağın yeniden dağıtılması üzerinde durulmuyor. Aynı zamanda, tarım ve ekonomi müesseselerinin gelişmesi ile ilgili bir çok konular bu raporlara giriyor.

Bunun üzerine, Miss Warriner diyor ki, her ne kadar bu yeni Amerikan anlamı bir ilerleme ise de, bu kadar geniş bir anlam manzarayı bozuyor, çünkü toprağın yeniden küçük çiftçilere dağıtılması büyük bir toplumsal ve siyasal değişiklik demektir. Oysa öteki tedbirler çiftçilerin ekonomik durumunun ve tarımsal üretimin iyileşmesine yardım etmekle beraber bu çiftçilerin toplumsal durumunda hiç bir değişiklik yapmamaktadır.

Bunun için, **toprak reformu sözünü, toprağın veya toprağın üstündeki haklarının yeniden dağıtılması olarak tanımlanmasının daha doğru olduğuna inanıyor. Çünkü geri kal-**

mış memleketlerde toprak reformu sorununun püf noktası toprak sahipliğidir.

Zamanını aşmış, monopolist toprak sistemleri birçok şekilde düzeltilebilir: büyük toprak sahiplerinin elindeki toprakların istimlâki ve küçük çiftçilere dağıtılması; yeni topraklara yerleştirilmek; toprağı kira ile işletenlere, toprağı satın almaları için kredi açmak; kiraları indirmek ve kiracıların atılmasını önlemek için özel kanunlar ve iş kanunları koymak.

Bu tedbirler, veya birkaçı, Mısır'da olduğu gibi genel bir tarım reformu politikasında uygulanabilirse de eski tarım bünyesinin yerini alacak yeni bünye ayrı ayrı yerlerde ayrı ayrı şartlara göre değişebilir. Hiç bir zaman soyut ideal bir tarım sistemi üzerinde doğmatik bir şekilde durmak doğru değildir.

Uluslararası kurumlarda toprak reformu daima soğuk harb açısından görüşülmektedir. Bundan kamu oyu üzerinde kalan iz şudur: Yalnız iki rakip örnek vardır toprak reformu için, biri Amerikan aile çiftliği sistemi, öbürü de Sovyetlerin kollektif çiftlik sistemi. Fakat bunların hiç biri gerçekçi çare değildir. Son zamanlarda yapılan yeni denemelerin çoğu grup çiftçiliğini amaç olarak almaktadır. Bu şekilde de bağımsız çiftçiliğin iyilikleri geniş çapta kollektif teşebbüslerin faydaları ile birleştirilmektedir.

İtalya'da, meselâ, toprak reformu çok iyi düzenlenmiştir. Boş kalmış topraklar devlet tarafından işletilebilecek bir duruma sokulduktan sonra bazı topraksız köylülere dağıtılmaktadır. Bunlar otuz yıl içinde toprağın bedelini ödemek zorundadırlar. Bu zaman içinde toprağı kollektif bir sistemle işletirler. Özellikle İtalya'nın güneyinde tarıma açılan topraklar tamamen devlet çiftliği sistemiyle işletilmektedir. Fakat bu gibi boş toprakları önceden tarıma elverişli bir durum koymak zorunluğu olduğu için, geniş çapta yatırımlar yapılmasını gerektirir. Bundan dolayı 1950 modeli toprak reformların çapı sınırlıdır ve 1920 senelerinde Mexika ve Doğu Avrupa'da yapılan oldukça karışık reformlara hiç benzememektedir.

Doreen Warriner yazısını bir çeşit üzüntü havası içinde şöyle bitirmektedir :

Şimdi toprak reformu haklı ve hattâ moda olmuştur. Uygulanışta ve teknikte düzen varsa da eski zamanlara nazaran bir eksiklik kaydedilmiştir. Eski reformların bir iyiliği şuydu: halkın istediği oluyordu. Uzun süren pahalı uluslararası bir seminerden sonra bir arap devlet memuru şöyle demişti bana: «Bana bu seminerlerden sonra her şey çok daha zor görünüyor.» Tumturaklı beynelmilel görüşmelerde arada bir Zapata veya Stambulisky'nin eski edalarını bulmak çok iyi olurdu. O zaman toprak reformu eksperlerin göstermek istedikleri kadar zor görünmezdi.

Çünkü toprak reformu ilk basamağında hiç bir zaman uzmanların işi değildir. Toprak reformu danışmalarla olmaz. Memleketin içinden doğan bir kuvvetten gelir. O kuvvet varsa ve toprak reformunu yapmağa karar verilirse, ancak o zaman uzmanlar teknik zorlukları aşmaya yardım edebilirler.

Derliyen : T. Y.

●

YENİ ÇIKTI

PESTALOZZİ ÇOCUKLAR KÖYÜ

I. Hakkı Tonguç

Ankara 1960, Fiatı 3 lira

Mısır Toprak Reformu

Mısır'daki toprak reformunun tatbik şartları ile tarihçesinin bizim için çok ilgi çekici olduğuna inanıyoruz. Gerçi Türkiye ile Mısır'ın ekonomik durumları çok değişiktir. Meselâ, Mısır'da nüfus fazlalığı ciddî bir sorun iken Türkiye'de değildir. Mısır'ın tarımsal verimliği genel olarak çok yüksektir. Türkiye'de ise verimliği arttırmak ve yeni toprakları tarıma açmak gerektir.

Buna rağmen Mısır'daki devrim koşulları, ülküleri ve karşılaştığı sorunlar Türkiye'deki 27 Mayıs devrimini yapanların karşı karşıya bulunduğu koşullar, ülküler ve sorunlar çok büyük bir benzerlik gösterdiği için Mısır'daki toprak reformunun bu kısa tarihçesini vermeyi faydalı buluyoruz.

●

Şimdiki Mısır hükûmeti, ülküsü olan fakat ideoloji gütmiyen bir hükûmettir. İçinde hem milliyetçi hem de devrimci unsurlar vardır ve bunlar tamamen Albay Nasır tarafından bir bütün halinde tutulmakta ve tetikte bulundurmaktadır. İlk anda bile bunların birleştikleri tek nokta toprak reformunun gerekliliğidir.

Mısır'da devrim yapan subaylar orta sınıftan, oldukça rahat bir hayat süren çiftçi ailelerinden oldukları halde, bunların görüşlerinde sınıf çıkarları rol oynamamaktadır. Bunlar hiç bir modern doktrin'e uymamakta ve memleketin iktisadî durumuna göre davranmaktadırlar.

Mısır'ın 30 yıllık parlâmanter rejiminde, toprak reformu yapma zorunluluğu kabul edilmişti. Ama bu 30 yıl içinde millî ekonominin dayanağı olan fellahlar lehine bir tek tedbir bile alınmış değildi. 1945 ve 1950'de toprakların büyüklük bakımından sınırlanması için kanun tasarıları meclise verilmişti, fakat bunlar ezici bir çoğunlukla reddedilmişti.

Temmuz 1952'de ilk hükûmet darbesi olmuştu ve bunu yapan ordu grubu, derhal toprak reformunun en ön plâna alınacağını bildirmişti. Zaten bu kanunun belli başlı hatları daha önceden hazırlanmıştı. Derhal harekete geçilmedi. Sebebi, ordu grubu toprak reformunu yapmak ödevini eski politikacılardan Ali Mahir'e vermişti. Ali Mahir türlü bahaneyle bu reformun uygulanmasını geciktirmekteydi. Bunun tehlikesini anlıyan ordu grubu, 7 eylûl 1952 de hükûmeti ele alarak toprak reformunu ertesi gün uygulamaya başladı.

Mısır Toprak Kanunu

Bölüm I

Madde 1 — Hiç kimse 200 feddandan çok tarımsal toprak sahibi olamaz. Bu hükme aykırı her anlaşma hükümsüzdür, tescil olunmaz.

Madde 2 — Aşağıdaki hususlar birinci maddenin hükmü dışında kalır :

a. Kumpanyalar ve şirketler, kanun ve tüzüklere uygun olarak, satmak maksadiyle, 200 feddandan çok işlenmekte olan toprak edinebilirler.

b. Özel kişiler, işletmek üzere 200 feddandan fazla olmak üzere kıraç ve boş toprak edinebilirler. Birinci madde bu topraklara, edinme tarihinden itibaren 25 yıl geçmeden uygulanmaz...

c. Bu kanundan önce var olan endüstri kumpanyaları, endüstri işletmeleri için gerekli tarımsal toprakları elde edebilirler. Bu topraklar 200 feddanı aşabilir.

Vakıflar da birinci maddenin hükmü dışında kalacaklardır.

Madde 3 — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonraki beş yıl içinde hükûmet, toprak sahibinin kendisi için alakoyduğu 200 feddanı geçen toprakları istimlâk edebilir, şu şartla ki: her yıl istimlâk edilen yer, istimlâke tâbi bütün toprakların beşte birinden az olmıyacaktır.

Madde 4 — Bu kanunun yürürlüğe girmesini takip eden

5 yıl içinde, toprak sahibi bu çeşit tarımsal toprağın 200 feddandan fazlasının sahipliğini (istimlâk edilmemiş olduğu takdirde) şöyle devredebilir :

a. Her birine 50 feddanı aşmamak üzere, çocuklarına. (Bu toprakların toplamı 100 feddanı geçemez).

b. Aşağıdaki şartlar içinde küçük çiftlik sahiplerine :

1. Meslekleri çiftçilik olacak,

2. Ya kiracı, ya elindeki toprakları işletmekte olacak, ya da toprağın bulunduğu köyde oturacak.

3. Sahiplik hakkı 10 feddanı geçmiyecek.

c. Aşağıdaki şartlarla tarım işletmelerine, Tarım enstitülerini bitirmiş olanlara :

1. Toprak, meyvelik olacak,

2. 20 feddanı geçmiyecek.

Madde 5 — Birinci maddeye göre toprağı hükûmet tarafından istimlâk edilen herkese o toprağın getirdiği kiranın on katı tutarında bir tazminat verilir ve toprağın üstündeki yapılar, makineler ve ağaçlar için de ayrıca bunların değerleri ödenir. Kira bedeli ana verginin yedi katı üzerinden hesaplanır. İşletilmediği için vergiye tâbi olmıyan ya da bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren üç yıldan az bir zaman önce indirilmiş vergiye tâbi tutulmuş ise, o yerin kirası 1939 tarihli 113 numaralı toprak Kanunundaki vergiye benzer şekilde tesbit olunur. Mal sahibinden başka o toprağı kullanan başka biri varsa, mal sahibi tazminatın 2/3 ünü, kullanan kimse de 1/3 ünü alır.

Madde 6 — Tazminat, %3 faizle 30 yılda ödenir ve Devlet bonoları şeklinde verilir. Bu bonolar Mısırlılardan başkasına devredilemez.

Madde 8 — Her köyde istimlâk edilecek alanlar sınırlandırılacaktır. Gerektiği zaman, bu şekilde ayrılmış olan topraklar arasındaki alanlar da istimlâke tâbi tutulabilir ve paraları da aynı şekilde ödenir.

Madde 9 — Her köyde istimlâk edilen topraklar küçük çiftçilere her birinin elinde 2 feddandan az, 5 feddandan çok toprak olmıyacak şekilde dağıtılır.

Madde 11 — Dağıtılan toprakların değerini tesbit ederken hükûmet tarafından ödenen tazminattan başka :

1. Yılda %3 faiz,

2. Faizin %15 ine eşit olan istimlâki, dağıtımı ve diğer giderleri temsil eden bir para da dikkate alınır.

Toplamı yıllık taksitlerle 30 yılda ödenir.

Madde 12 — İstimlâk ve dağıtım işlerini düzenlemek üzere yüksek bir komite kurulacaktır. Komitenin başkanı tarım bakanı olacaktır. Komite tarım ve sosyal işler, devlet işleri, maliye ve ekonomi işleri müsteşarlarıyla bakanlar kurulunun atayacağı 7 üyeden meydana gelir. Gerekirse, uzmanlar, teknisyenlerden de faydalanılır.

Madde 13 — İstimlâk, sınırlama, bir araya getirme, gerekirse küçük çiftçiler arasında dağıtma yapmak için tâli bir komite kurulur... Adalet bakanının ulusal mahkeme üyeleri arasından seçeceği birkaç müşavir başkanlığında adlî komite seçilir. Görevi şudur: mal sahiplerine verilen paralara yapılan itirazları, istimlâk edilen toprakların sahipleri arasındaki dâvaları incelemek... İlgili komiteler tarafından yapılan araştırma ve incelemelere dayanan istimlâk hakkında Yüksek Tarım Reform Komitesinin vereceği karar kesindir. Mal sahiplerinin istimlâk usulü hakkındaki itirazlarına komitenin kararı son verir.

Madde 14 — Topraklar, küçük çiftçilerin adlarına parasız kaydolunur. Bu topraklar üzerinde kiracılar hak ileri süremez ve borç kabul edemez. Toprak sahibi toprağını her türlü ihtimam göstermek suretiyle işliyecektir.

Madde 15 — Dağıtma işi, bu kanunun yürürlüğe girmesinden 5 yıl içinde, Yüksek Komite tarafından hazırlanan bir programa uygun olarak tamamlanacaktır. Bu program her yıl tarım mevsiminin sonunda dağıtılacak toprakları gösterecektir.

Bölüm II

Tarım Kooperatifleri Dernekleri

Madde 18 — Aynı köyde, istimlâk sonunda ellerine toprak geçenler, kanun gereğince bir Tarım Kooperatifi kuracaklardır. Yalnız, bunlar 5 feddandan fazla toprağı olmıyanlar tarafından meydana gelebilir. Sosyal İşler Bakanı emrederse, birden fazla köy için de bir kooperatif kurulabilir.

Madde 19 — Bu kooperatiflerin görevleri şunlardır :

a. Toprağın ihtiyaçlarına göre kooperatif üyelerine her türlü tarım borçları sağlamak,

b. Toprağın işletilmesi için gerekli olan, meselâ tohum, gübre, hayvan, makine ve ürünleri depo etmek ve nakli için gerekli şeyleri sağlamak,

c. Tohumun seçilmesi, ürünlerin çeşitleri, kanal ve diğer şeylerin açılması işleri dahil olmak üzere, toprak ekimi ve işletilmesi işlerini düzenlemek.

d. Ürün ücretinden, toprak için yapılan ödemeleri, vergileri, tarım borçlarını düştükten sonra, asıl ürünü üyeler adına satmak,

e. Üyeler için gerekli bütün diğer tarımsal ve toplumsal işleri yapmak.

Madde 20 — Kooperatifler görevlerini toplumsal işler bakanının göstereceği bir görevlinin denetlemesi altında yerine getirir. Bu görevi birden fazla kooperatif de deniyebilir.

Madde 21 — Tarım kooperatifleri, genel tarım kooperatifleri ve kooperatif federasyonları kurulması yoluna gidebilirler.

Madde 22 — Toplumsal İşler Bakanı yukarıdaki hükümler içinde kooperatifleri yönetmek için gerekli buyrukları verir.

Bölüm III
Tarımsal toprakların bölünmesi

Madde 23 — Eğer toprak 5 feddandan az parçalara ayrılacaksa, bu, ister satış, ister değiş tokuş, ister miras, ister bağış yoluyla olsun, o toprağa kimin sahip olacağı noktasında yerin Sulh mahkemesine başvurulur. Taraflardan her biri diğerine ödeme yapacak durumda değilse, toprak açık arttırma ile satılır. Mahkemeler parasızdır.

Madde 24 — Toprağın bölünmesi mümkün değilse, Sulh mahkemesi onu öncelikle çiftçilere verir. Taliplerden birkaçı çiftçi olduklarını iddia ederlerse, aralarında kura çekilir. Veraset halinde çiftçi mirasçıya tercih edilir. Çiftçi mirascı birkaç taneyse, önce ölenin eşi, sonra çocukları gelir. Çocukların hepsi çiftçiyse, aralarında kura çekilir.

Bölüm IV

Ek Vergiler

Madde 25 — 1 Ocak 1953 den sonra 200 feddanı geçen her topraktan ana verginin beş katı vergi alınır...

Madde 26 — Bu vergi, ocak ayından itibaren, kırallıkta vergi ödiyenlere konan ana toprak vergilerinin toplamı esas alınarak konur.

Bölüm V

Kiracı ve sahipler arasındaki ilişki

Madde 31 — Bu kanunun yürürlüğe girmesini takibeden tarım yılı başından itibaren kiracı ile mal sahibi arasındaki ilişkiler aşağıdaki maddelere tâbidir :

Madde 32 — Tarımsal toprak yalnız onu işlemek istiyene kiralanır.

Madde 33 — Toprağın kirası ana vergisinin yedi katından fazla olamaz. Ürün ortaklığına dayanan kirada ise, kiracının payı, bütün giderler çıktıktan sonra kalanın yarısını aşamaz.

Madde 35 — Üç yıldan fazlası için topraklar kiraya verilemez.

Madde 36 — Bağıt yazılı olur. İki nüshadan biri kiracıya, biri de mal sahibine verilir. Yazılı bağıt yoksa, kira üç yıllık ürün ortaklığı şeklinde tesbit edilir. Mal sahibinin payı da giderler çıktıktan sonra kalanın yarısıdır.

Madde 37 — Bundan önceki hükümler dikkate alınarak toprağını işliyen kimse, ister asıl kiracı, ister kiracının kiracısı olsun, oradan hiç bir suretle atılamaz.

Bölüm VI

Tarım işçilerinin hakları

Madde 38 — Tarım işçilerinin ücreti her yıl tarım bakanının bakanlık memurlarından kurduğu bir komite tarafından saptanır. Bu komiteye üç toprak sahibiyle üç işçi temsilcisi katılır.

Madde 39 bis — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarım yılında sona eren kira bağıtları, kiracı orayı kendisi işlettiği takdirde, bir tarım yılı için daha uzatılabilir.

Madde 40 — Her bakan kendi yetki alanında bu kanunu yürütmekle görevlidir.

Madde 39 — Tarım işçileri ortak çıkarlarını savunmak için sendikalar kurabilirler.

(1952)

●

F. Celâlettin - Selâhattin Enis Sadri Ertem - O. Cemal Kaygılı - M. Şevket Esendal - Sabahattin Ali - Kenan Hulûsi - Nahit Sırrı Örik - Bekir Sıtkı Kunt - Reşat Enis Aygen.

Hayatları, eserleri, değerleri üzerinde açıklamalar ve örnekler. Her yazarın portresi ve ayrıca seçme 31 hikâye.

Fiatı: 10 Lira

Ödemeli yollanır

Martı Yayınevi, Nuruosmaniye Cad. No. 90

BAŞ ve ADALE AĞRILARINA KARŞI OPON FAYDALIDIR

OPON baş, diş, adale, sinir, lumbago, ve romatizma ağrılarını dindirir

OPON bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır

Sağlık mevzuunda ailenin en yakın dostunun doktoru nuz olduğunu unutmayınız

OPON

günde 6 adete kadar alınabilir

125 Krş.